

HVA MA GJØRES

Nr. 1 - 1983

10. Årgang

Pris kr. 10,-

**Kapitalismen
og krisa**

Leder

Kampen for marxismen

Økende arbeidsløshet, boligdyrtid og den truende raseringa av hele lokalsamfunn får grunnen til å bevege seg under den sosialdemokratiske utopien som har ridd norsk politisk liv siden krigen.

Hvorfor er ikke lenger de ledende politiske kreftene i Norge i stand til å opprettholde dette skinnnet av "ei rettferdig fordeling av samfunnsgodene"?

Marxismen viser at fordelinga ikke kan skje på fritt grunnlag, men at det er bestemt av produksjonsforholda. I produksjonssfæren som de borgerlige ideologene framstiller som upolitisk, som et naturgitt, uforanderlig grunnlag som all politikk bare har å føye seg etter, i denne sfæren skapes i virkeligheten den grunnleggende ulikheten i de kapitalistiske samfunna.

Den kapitalistiske produksjonen er basert på at den arbeidende klassen selger arbeidskrafta si til kapitalistklassen, for den verdien det koster å reprodusere denne arbeidskrafta. Hvoretter kapitalistklassen disponerer over arbeidsproduktet. Imidlertid produserer arbeiderklassen større verdier enn det som skal til for å reprodusere arbeidskrafta si, og det er produksjonen av denne merverdien som er målet med produksjonen under kapitalismen. Selv i perioder med økonomisk oppgang er altså arbeideren utelukkende en bærer av varen arbeidskraft, som hun må få solgt om hun ønsker å overleve. Ei krise som den vi er inne i nå, bringer bare den umenneskelige karakteren ved dette lønsslaveriet klarere fram i dagen.

Når Marx sier at kapitalismens virkelige produkt er en revolusjonær arbeiderklasse, så må vi også være klar over at kapitalismen skaper sine forsvarere, noe som gjør at veien mot sosialismen ikke kan være noen spontan og gradvis prosess. Verdenshistoria har vist oss store framganger for verdensrevolusjonen, men den har også vist oss at store deler av folka i den imperialistiske verden kan følge sin imperialistmakt "på eventyr", slik arbeiderklassen i Tyskland fulgte Hitler.

Skal vi unngå å ende som kanonføde i en krig for reaksjonære interesser, må vi fortsette kampen for marxismen i vår imperialistiske del av verden. Vi må reise kampen for den revolusjonære tradisjonen i marxismen, som går over Oktoberrevolusjonen i 1917 og Maos oppgjør med degenereringa av Sovjet på 50- og 60-tallet. Valget er framdeles slik Rosa Luxemburg stilte det -

SOSIALISME ELLER BARBARI

Hva Må Gjøres
Nr. 1 – 1983
Årgang 10
Opplag 2000
Pris 10 kr.

Hva Må Gjøres er bladet til Norges Kommunistiske Studentforbund (NKS), studentorganisasjonen til AKP(m-l)

Ansvarlig utgiver:

Toril Mellum

Redaktør:

Jon Sandvik

Lay out:

Hanne Skrikerud,
 Petter Nordahl,
 Wenche Froestad,
 Jon Sandvik

Trykk: A/S Duplotrykk

Adresse:

NKS, Boks 6875 St. Olavs plass, Oslo 1.
 Tlf. 02/11 45 73
 Postgiro: 2 23 96 89

Forsidefoto:

«Bag-lady» av Johan Roth.
 Over hele New York finnes disse bag ladies. Det er kvinner som lever på gatene og har alle sine eiendeler samla i shoppingvesker som har gitt dem navnet.

Baksidefoto:

Peter M. Johansen, Klassekampen.
 Den afghanske gerilja-soldaten Gulam Ali, arrestert anklaget for kidnapping. Den iranske konsulen står bak.

Illustrasjon s. 3 og 4:

Fotografiet er henta fra boka The Photographs of Margaret Bourke-White

Innhold

Leder: Kampen for marxismen

..... 1

Marxismen og krisa.

Petter Nordahl 3

Finn Lieds nasjonale samling.

Sissel Hovik 9

Er vi alle rasister?

Runar Kværnen 11

RV: Kjemp for de ensidige industristedene!

Wenche Froestad 13

Rød Valgallianse, et alternativ til apati.

Wenche Froestad 15

«Sosialistisk politikk i 80-åra».

Torill Mellum 17

Ny nedskjæringsmelding om studiefinansieringa.

Atle Winjum 20

Sovjetimperialismen og produksjonsforholda.

Jon Sandvik 23

Farvel til Kardemomme by.

Bjørn Olav Utvik 27

Enhet og kamp i Paradis.

Breiflabben 29

Jeg minnes Needelmann.

Woody Allen 30

Jeg vil delta på studiesirkel i NKS ☐

Jeg vil vite mer om NKS ☐

Jeg vil bli medlem av NKS ☐

Navn:

Adresse:

Sendes til: NKS, Boks 6875, St. Olavs plass - Oslo 1

Kontor: St. Olavsgt. 3, tlf. 02 — 11 45 73

NKS

WORLD'S HIGHEST

Marxismen og krisa

Av PETTER NORDAHL

Det er få som er uenige i at det er krise i en internasjonale økonomien, og det er blitt trivielt å påstå at denne krisa er djupere enn på svært lenge. Sammenlikninger med 30-åra blir brukt. Det er slående at den borgerlige økonomien ikke klarer å utskrive de nødvendige resptene for å komme ut av uføret sitt. De tidligere reseptene har blitt for gamle og kan ikke brukes. Den gjentatte bebuda oppgangskonjunktoren kommer ikke. Det er krise i "Reaganomics".

Politikken til de gjerne øksemenna fører heller ikke til økt motstand. Oppslutningas om den revolusjonære, røde fana tiltar heller ikke, snarere tvert imot. At den krisa vi opplever nå bare er uttrykk for alle de indre motsigelsene i den borgerlige produksjonsmåten og at denne krisa skyldes kapitalismen sjøl, ja se det, det er for folk flest i beste øyeblikk en høyst abstrakt sannhet. At det faktisk er sånn, det må forklares.

Det er først i 80-åra vi ser de store ringvirkningene av den økonomiske verdenskrise som satte inn fra midten av 70-tallet. Utviklinga etter 2. verdenskrig har vært prega av jamn økonomisk oppgang og politisk stabilitet i den rike del av verden. Nå var det også signaler allerede i 60-åra som skulle peke fram mot en nedgang, den offentlige utbygginga stagnerte, det blei vist nøkternhet i den langsiktige planlegginga. Sjølve katalysatoren for nedgangen kom i -73 med den kraftige økinga av oljeprisene, og siden -77 har også kjøpekrafta gått ned for vanlige folk også Norge.

NÅR KRISA SLÅR UT

Under krisa stiger arbeidsløsheten kraftig, 32 mill. er nå arbeidsløse i de vestlige industrilanda, Australia og Japan.

De kapitalene som klarer å senke kostnadene og øke lønnsomheten foran konkurrentene overlever. De mindre konkurransedyktige kapitalene blir nedlagt, lokale industrisamfunn trues med å fjernes fra kartet. Eller de kan bli kjøpt opp, på tvers av bransjene, enten det gjelder fusjonen av brus og chips, sement og cellulose eller skip og klokker.

Lønningene angripes kontinuerlig og resses ned, smtidig som arbeiderklassen blir utsatt for vulærargumentsjon om at det er de "økte" lønningene som er årsaka til krisa og svekka konkurranseevne. Streikeretten angripes, arbeiderklassens kampdyktighet skjerpes. De offentlige bevilgningene skjæres ned, og blir i økende grad tilpassa kapitalens profittbehov, eksempelvis deler av utdanninga vår, kanskje spesielt forskninga.

Den økonomiske nedgangen innleder samtidig epoken med nedbygging av velferdsstaten.

Samla sett er det klart at arbeiderklassen er sterkt pressa, eller for å si det på en annen måte: - borgerskapet er på offensiven. Det må være et tankekors at denne borgerlige offensiven ikke blir møtt med større motstand fra arbeidsfolk. Her er det en liten motstand, men stort sett ettergivenhet, angst og håpløshet.

EI POLITISK KRISE

Men bildet er langt fra entydig når det gjelder velgermassen. At folk i Norge stemmer på Willoch er i seg sjøl ingen høyrebølge. Sverige og Hellas er eksempler på det motsatte. Bildet er mer sånn at folk stemmer mot sittende regjeringer. At dette er ei krise - eller mistillitsuttrykk, er helt sikkert.

H. Kisinger går så langt som å si at den vestlige kapitalismens eksistens står på spill, (Newsweek 24.1.83) og peker også helt riktig på at det faktum at ingen vestlig regjering har overlevd et valg etter at krisa satte inn. Frykten er sjølsagt opprør i kjølvannet av folks mistillit til "det bestående demokrati". Et felles kriseprogram for industrilanda er Kissingers svar. I Norge har denne globale hovedmedisin fått sitt uttrykk i Finn Lieds "nasjonale samling" som vi skal se på i egen artikkel. Ellers er det verd å merke seg hva denne arbeiderpartimannen og industripolitiker sier om de økonomiske utsiktene: "Det er spådd en oppgang i vest, det er ikke sikkert, men det er å HÅPE." (Aftenposten 6.4.83 med mi utheving)

SKINNET SOM BEDRAR

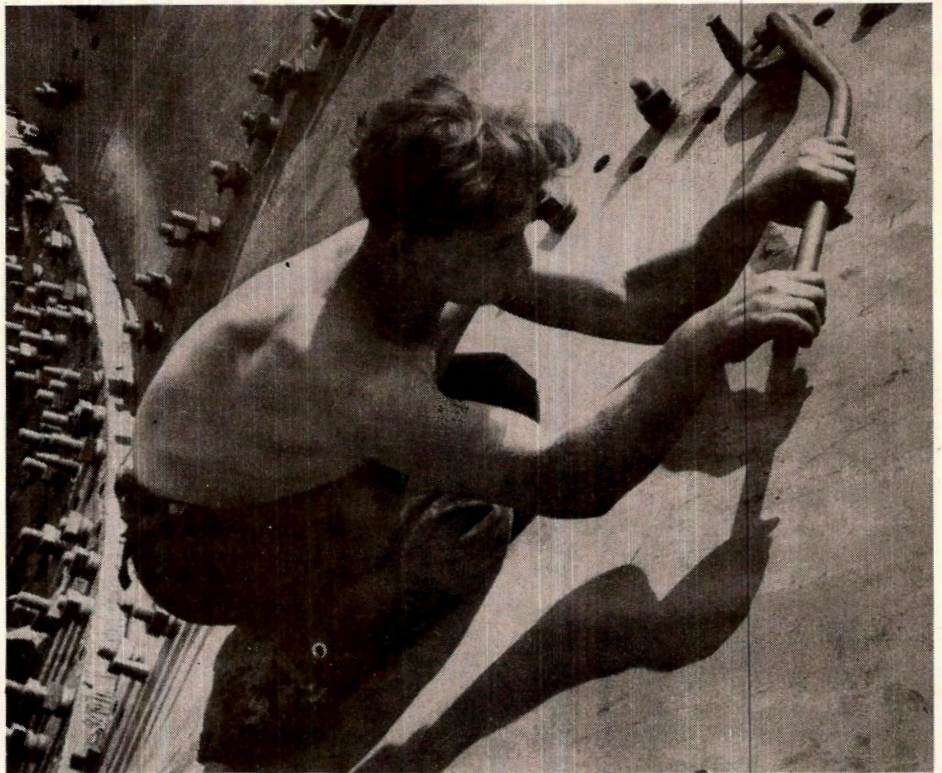
For den individuelle kapitalen fortøner

kostnadene seg for høye, avsetning og priser på markedet er for dårlig. Men det som er den individuelle kapitalens problem, framstår umiddelbart også som de arbeidende massers problem. Dette er det erkjennelsesmessige utgangspunktet for folk flest. Derfor velger også folk den individuelle løsninga og moderasjonens vei framfor kollektiv handling og revolusjonens vei. Det må ikke moraliseres over, men søkes forklart objektivt: HVA SOM VIRKELIG ER ET BESTEMT SAMFUNNMESSIG FORHOLD MELLOM MENNESKER FRAMTRER SOM FORHOLD MELLOM TING. Denne tingen

konkurransen på markedet, markedskreftenes overhode. Det er dette feltet økonom M. Friedman befinner seg i. Men la oss nå forlate dette støyende, larmende markedsområdet der alle ting skjer på overflata, la oss bevege oss ned i det som var Marx sitt studie av de økonomiske fenomener, nemlig det kapitalistiske produksjonsforholdet.

VARENS TO SIDER

Marx sitt utgangspunkt for studiet av den kapitalistiske produksjonsmåten var analysen av varen. Ved å avdekke varens

Det er bare menneskelig arbeid som skaper verdi.

gis en fetisjkarakter idet den får egenskaper av å tilfredstille menneskelige behov av ett eller annet slag: VAREN.

Dette er Marx sin teori om varefetisjisme.

Daglig så kjøper vi varer i butikken og registrerer at priser stiger og synker, markedet blir det eneste virkelige. Signalene i markedet er samtidig et signal til kapitalisten, vareprodusenten om å foreta seg noe. Disse vareprodusentene framtrer ikke på markedet med en bestemt plass i produksjonsprosessen, men som eiere av ting og varer. Den samfunnsmessige kontakten mellom dem blir formidla gjennom varebyttet på markedet. Det samfunnsmessige behovet kan ikke vareprodusentene finne ut, innelåst som de er i sin private "produksjonsbås". Grunnlaget for vareproduksjonen er privateiendommen til produksjonsmidlene med det eneste målet å høste profitt. Samtidig er vareprodusentene for hverandre i en høyt utvikla samfunnsmessig arbeidsdeling. Summen av deres privatarbeider utgjør det samfunnsmessige totalarbeidet som på en eller annen måte må fordeles. VI SIER AT PRODUKSJONEN ER INDIREKTE SAMFUNNMESSIG OG DIREKTE PRIVAT.

Forholdet mellom veprodusentene og deres produkter blir tilsynelatende regulert av tilbud/etterspørsel gjennom

dobbeltkarakter var samtidig kimen lagt til å forstå de økonomiske krisene. Ved å peke på motsetninga mellom vareproduksjonens smfunnsmessige og private sider, viser Marx hvordan dette gjenspeiler seg i varens to sider, som verdi og bruksverdi, og i det vareproduserende arbeidets to sider, som ABSTRAKT OG KONKRET ARBEID.

Varens stofflige, tekniske egenskaper finner vi i alle samfunn i form av en arbeidsprosess. Det har alltid blitt produsert bruksverdier.

Men marx sin abstraksjon av den stofflige sida avdekker varens samfunnsmessige særegne form for den kapitalistiske produksjonsmåten, og det er viktig. Vareprodusentene produserer under kapitalismen utelukkende bruksverdier for bytte. Disse varene må på en eller annen måte sammenliknes, de har også en verdi. Denne verdien er det arbeideren som tilfører, det er arbeidstida som er bestemmende for at bruksverdier kan sammenliknes. Det betyr sjølsagt ikke at verdien av ei vare øker desto lenger arbeideren jobber. Marx så dette historisk ved at verdien av ei vare betinger kapitalistisk produksjon og konkurranse. Følgelig bestemmes verdien av ei vare gjennom den arbeidstida som gjennom en kortere eller lengre periode er samfunnsmessig nødvendig for å produsere

den. Det gjennomsnittlige resultat av kapitalistenes reaksjon på hverandre gjenspeiler seg samtidig på denne måten i varas pris på markedet. Men det er viktig å være klar over at verdien først realiserer seg gjennom det kapitalistiske kretsløpet. Dette forutsetter eksistensen av en mobil klasse av eiedomsløse arbeidere, som gjennom bestemte samfunnsmessige mekanismer "frivillig" lar seg underkaste kapitalistisk produksjon, utbytting og arbeidsløshet. Nettopp av den grunn sier vi at verdi er et samfunnsmessig forhold mellom mennesker, eller mer nøyaktig: et økonomisk uttrykk for produksjonsforholda

AVSETNINGA FOREGÅ INDIREKTE PÅ ET MARKED; DER ALLE VARENE MÅLER SIN VERDI I EN ALLMENN EKVIVALENT, PENGENE. PENGENE SOM LØSNINGA PÅ VARAS DOBBELTKARAKTER SKJERPER SAMTIDIG ALLE MOTSETNINGENE I VAREPRODUKSJONEN.

For kapitalisten blir pengene sjølstendiggjort overfor varene og går over fra å være et middel til lette varebyttet til å bli et målet i seg sjøl. Uttrykket for kapitalistisk vareproduksjon er $P - V - P'$, der P' er større enn P .

Overfor forklarte vi verdilova. Denne

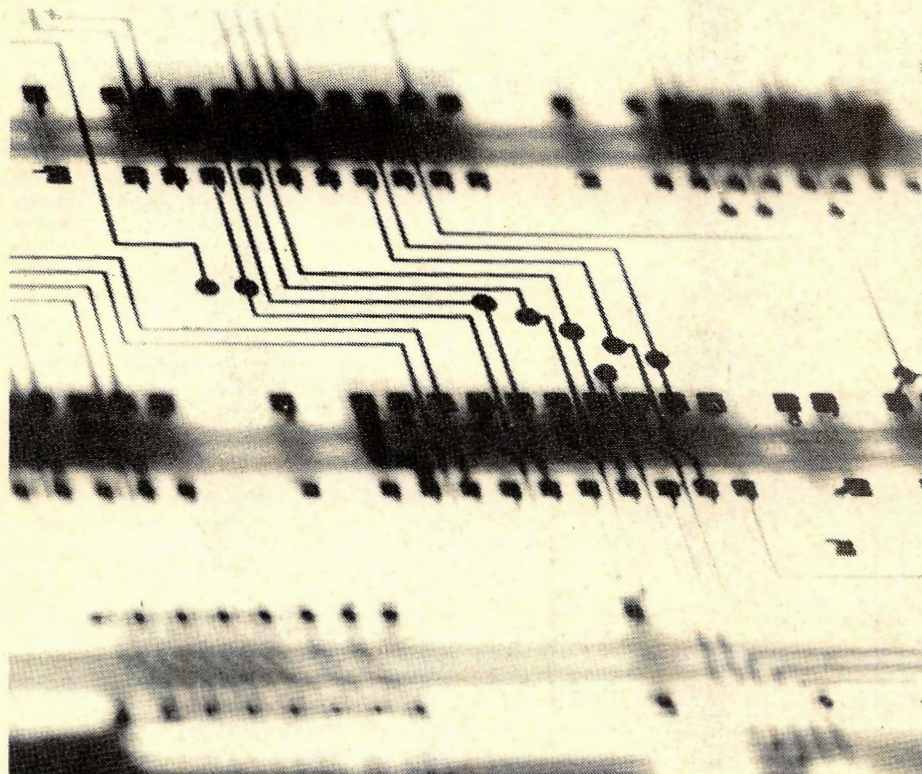
produksjonsmidler og leier flere arbeidere. En del av merverdien legges til den opprinnelige kapitalen for å få ut mer P' . Denne forma for kapitalakkumulasjon har altså sin basis i produksjonen av merverdi

BRUDDET I SIRKULASJONEN

Nå er det på tide å beskrive den kapitalistiske akkumulasjonssprosessen som et kretsløp: en bestemt pengesum (P) blir investert i arbeidskraft og produksjonsmidler, som blir ført sammen i produksjonen. Produksjonen frambringer ei mengde varer (V) som blir solgt på markedet for en pengesum som overstiger den opprinnelige (P'). Denne P' inneholder som vi forklarte, en merverdi. Denne forøkte pengesummen blir på nytt investert, og kretsløpet går sin gang. Den økonomiske krise innebærer en ufullstendig reproduksjon av det kapitalistiske kretsløpet, et kretsløp som bare er uttrykk for reproduksjonen av de herskende klasseforholda. Den økonomiske krise framtrer som et brudd i dette kretsløpet, særlig i overgangen fra V til P' , dvs i siste ledd i sirkulasjonssprosessen, fra varer til penger. Resultatet er at mange varer ikke blir solgt. Det blir laga for mye jern og stål, for mange skip, biler, maskiner osv. Krisen framtrer som en overproduksjon av varer. Det er dette vi opplever på markedet, og det kan se ut som at det grunnleggende problemet er mangel på kjøpekraft i dette markedet. Denne tenkninga har si støtte i underkonsumpsjonsteorien eller underforbruksteorien: ved å øke etterspørselen ved å øke arbeiderklassens lønninger vil de solgte varene bli omsatt til penger, ubenyttet produksjonskapasitet vil komme igang igjen, kapitalistene vil foreta nyinvesteringer, hele det økonomiske livet vil begynne å rulle igjen. Uimiddelbart synes dette resonnementet rimelig, men får samtidig viktige konsekvenser for synet på klassekampen: Dersom ikke bare arbeiderklassen men også kapitalistene har interesse av økte lønninger og økt kjøpekraft, så betyr det at arbeiderklassen og borgerskapet djupest sett har felles interesser. Denne teorien er sterkt markedsorientert og har en tendens til i hovedsak å ta utgangspunkt i fordelinga av allerede produserte varer. Seinere i dette heftet skal vi se på SVs "sosialistiske politikk" for 80-åra. Det kan sies allerede nå; det er bemerkelsesverdig hvordan SVs program fokuserer på fordelinga. En analyse som tar utgangspunkt i fordelinga slik den framtrer på markedet, kommer i bunn og grunn ikke lenger enn den borgerlige økonomien sjøl.

PROFITRATEN

Det er nå på høy tid å legge fram en kriseteori. Det vil vise seg at vi får bruk for det vi hittil har gått gjennom. Utgangspunktet vårt vil være en analyse av den kapitalistiske akkumulasjonssprosessen. Etter hvert som akkumulasjonen skrider fram vil konkurransen mellom kapitalistene tvinge dem til å minimalisere kostnadene. Dette oppnås teknisk ved at produksjonssprosessen blir fornya. Resultatet er bl a at den nødvendige arbeidstida for å produsere ei vare synker i de produksjonseenhetene hvor den nye teknologien har blitt innført. Eller for å si det på en annen måte: Den eneste kilden til ny verdi, det levende arbeidet, sparkes ut av produksjonssprosessen for å erstattes med maskiner.

En mikroprosessor. I jakta på økt merverdi fortrenger kapitalismen det verdiskapende arbeidet til fordel for roboter.

under kapitalismen.

Det har alltid blitt arbeida og arbeidet har til alle tider på en eller annen måte blitt fordelt. Men måten dette totalarbeidet har blitt fordelt på er forskjellig. De historisk spesifikke produksjonsforholda må undersøkes. Marx kom fram til det abstrakte arbeidet som det eneste verdiskapende. Abstrakt arbeid er ikke bare en fiksjon eller et begrep i seg sjøl. Det abstrakte arbeidet, eller vi kan si det ensarta, like, homogene arbeidet, gjør det mulig at alle varer blir bytta i samsvar med sine verdier, like store arbeidsmengder mot like store arbeidsmengder. Dette kalles verdiloven.

PENGER

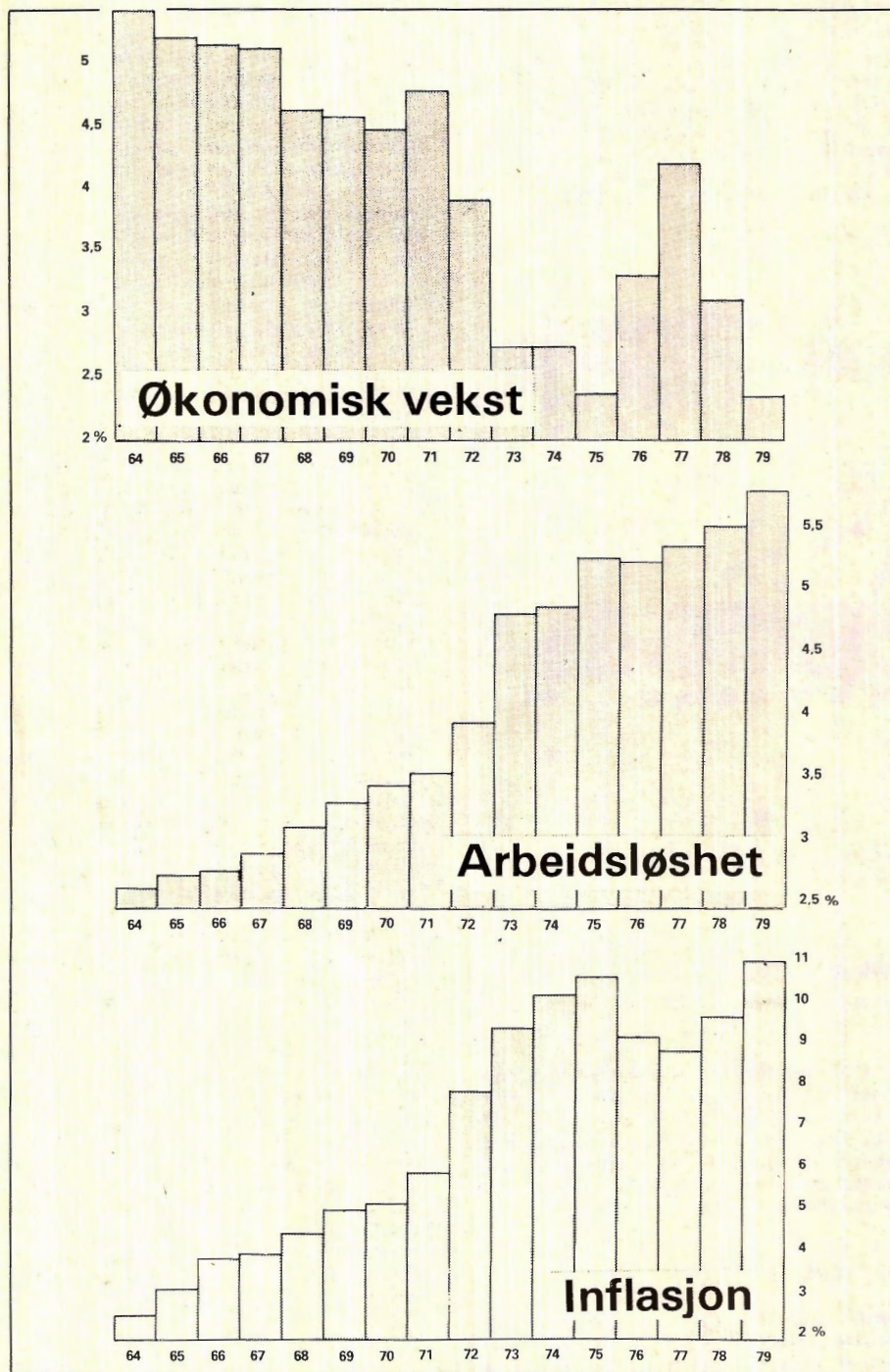
Utgangspunktet for den enkle vareproduksjonen var bruksverdier av forskjellig slag som byttes på et marked i den hensikt å tilegne seg andre bruksverdier. Produksjonen blir mer og mer retta inn på å bli kvitt varene på markedet. Ytringsforma som verdien får på dette markedet er bytteverdien. Motsetninga mellom bruksverdi og verdi fører til at varens verdi får en sjølstendig eksistens i en særskilt vare: nemlig i pengene. I DEN KAPITALISTISKE VERDEN MED UTALLIGE VAREPRODUKSJONER BRINGES

lova gjelder følgelig også for bytte mellom arbeider og kapitalist når arbeideren selger arbeidskrafta si. Det framtrer ikke noen utbytting ved inngåelsen av kontrakten mellom kapitalist og arbeider. Den kapitalistiske utbyttinga blottstiller ikke sannheten om seg sjøl.

MERVERDIEN

Verdi krever abstrakt arbeid, men forutsetninga for det er at arbeidskrafta sjøl er ei vare. Først når en klasse av "frie" lønnsarbeidere opererer på markedet vil arbeidet være likegyldig og mobilt. Vi har tidligere pekt på hva verdisida av varen tilsvare. Det samme kan vi gjøre på arbeidskrafta. Verdien av vara arbeidskraft tilsvare det som i samfunnsmessig gjennomsnitt kreves for å produsere den, vara, i betydninga reproducere vara. Det Marx avdekket var at arbeideren tvinges til å arbeide gratis for kapitalisten ut over det som kreves for å reproducere seg sjøl. Verdien av dette gratisarbeidet tilfører kapitalisten en merverdi. Profitens kilde er altså tilraninga av dette merarbeidet i den kapitalistiske produksjonen. Denne merverdien blir brukt til stadig å fornye og øke produksjonens omfang for å høste enda større profit. Kapitalisten skjønner

Økonomisk utvikling i OECD området 1964–1979

(Utrekningene baserer seg på gjennomsnittet av 4-årsperioder. Eks.: Talla for 1964 utgjør gjennomsnittet for åra 1963–1966. Hensikten er å få fram den langsiktige tendensen, uavhengig av konjunktursvingningene. Kilde: OECD – Economic outlook). (Utrekninger og figurer: Røde Fane).

Produksjonen bli rektignok mer og mer effektiv, men bare i den forstand at det lages flere og flere bruksverdier innenfor samme tidsrom. Men det er bare menneskelig arbeidskraft som skaper verdi. Det som skjer er at varas bruksverdiside og verdside utvikler seg i hver sin retning, og som vi tidligere har påpekt; varas verdi bestemmes av den samfunnsmessige nødvendige arbeidstida som er nedlagt i den. Denne tida blir stadig kortere, altså blir vara mindre og mindre verd. Produksjonen av bruksverdi øker og øker,

produksjonen av verdi synker i forhold til hele den investerte kapitalen, som et direkte resultat av produktivkreftenes utvikling. Økt produktivitet og synkende verdi går hand i hand. Det er dette Marx analyserer som lover om den tendensielt fallende profitttrate.

MOTKREFTER TIL PROFITTRATEN

For å motvirke fallet i raten forsøker kapitalen å suge ut mer merverdi av de systematiske arbeidene enn før.

Utbyttingsraten uttrykkes som m/v , der "m" står for den produserte merverdi, mens "v" er den variable kapitalen som utgjør massenes kjøpekraft. Det er her snakk om to forskjellige virkende lover som springer ut av akkumulasjonssprosessen.

Økningen i utbyttingsraten og fallet i profittraten er uttrykk for:

- 1) produksjonsforholda under kapitalismen
- 2) utviklinga av produktivkreftene

Dette er motvirkende krefter, og da kan sjølsagt profittraten stige under spesielle forhold. Viss profittraten bare vil synke, så er det ikke lenger en tendens, men en lov. Vi må også kunne forklare hvorfor profittraten kan stige. Før vi begir oss ut på det, kan vi allerede nå slå fast at lover om profitttrats tendensielle fall og lover om motkreftene til profitttrats fall uttrykker motsetninga mellom produktivkreftenes utvikling og produksjonsforholda under kapitalismen.

Vi har tidligere sagt at verdien blir samfunnsmessig bestemt gjennom det kapitalistiske kretslopet med produksjon og konkurranse. Det er kun gjennom denne prosessen at verdi blir bestemt. Men kapitalen har også en verdissammensetning i det den blir innkjøpt, en utgangsverdi. Kapitalisten investerer i maskiner og teknisk utstyr (k) og arbeidskraft (v). Dette forholdet, k/v , gjenspeiler direkte endringene i den tekniske sammensetninga, bestemt til den verdien disse produksjonsfaktorene ble innkjøpt for. Dette forholdet kalles kapitalens ORGANISKE SAMMENSETNING.

Måten alle kapitalister beregner sin profitttrate på, er uttrykt som forholdet mellom den produserte merverdi (m) og hele den investerte kapitalen til sine utgangsverdier. Satt opp på en brøk: $\text{profitttrate} = m/k+v = m/v \text{ over } k/v+1$. Det siste uttrykket fikk vi fram ved hjelp av rein matematikk ved å dividere på "v" i alle ledd over og under brøktreken. Da ser vi sammenhengen lettere.

m/v over brøktreken er det samme som utbyttingsraten, som gjenspeiler produksjonsforholda under kapitalismen. k/v under brøktreken er det samme som kapitalens organiske sammensetning, som uttrykker produktivkreftenes utvikling. Det siste uttrykket for profitttraten gjør det lettere å se hvorfor disse to sidene vil dra raten i hver sin retning. Vi skal se på disse sidene hver for seg, først utviklinga av produktivkreftene: utviklinga av produktivkreftene ved at andelen maskiner og teknisk utstyr øker, fører til at den organiske sammensetninga øker. Viss vi nå beholder utbyttingsraten konstant, dvs telleren konstant, vil nevneren øke. Følgelig vil brøken som helhet, dvs profitttraten synke.

Nå ska vi undersøke utbyttingsraten. Det siste uttrykket for profitttraten gjør det lettere å se hvorfor det er utbyttingsraten som kan motvirke fallet i profitttraten. Og det er jo det kapitalistene hele tida prøver på, ved å reproducere de framherskende klasseforholda.

Verdien som dannes i denne sirkulasjonen med produksjon og konkurranse senker prisene på varene, inklusive de varene som inngår i reproduksjonen av arbeidskrafta. Verdien på arbeidskrafta vil derfor synke. Viss arbeidstiden forblir konstant, fører det til at merverdien (m) stiger, altså vil utbyttingsgraden, m/v , øke.

Nå er det umulig å si om det er utbyttingsgraden eller den organiske sammensetninga som øker mest, dvs om profitttraten til enhver tid stiger eller synker. Dette er ikke noe motbevis mot lover om tendensielt fallende profitttrate,

tværtimot vil kapitalens jakt på mer merverdi tvinge fram overproduksjon og krise, som var motsatt av hensikten.

OVERPRODUKSJON OG YTTERLIGERE KRISE

La oss si at en kapitalist investerer i nytt maskinelt utstyr i 1974, (k) for en besemt sum. Hun planlegger å avskrive utstyret over ti år slik at hun kan fornye det i -84. For å oppnå dette er hun avhengig av å få solgt varene til den verdien de hadde i -74. Men la oss si at det i -78 blei introdusert ei ny maskin som er langt mer effektiv enn den "vår" kapitalist investerte i 4 år tidligere. En rekke kapitalister i bransjen anskaffer seg denne, med det resultat at den samfunnsmessige nødvendige arbeidstida for å produsere denne typen varer synker. Dermed synker vareverdien. "Vår" kapitalist, som ennå produserer med det gamle utstyret, får dermed bare realisert deler av den arbeidstid som faktisk er nedlagt i de varene som er produsert i henne fabrikk. Dermed klarer hun heller ikke å tjene inn nok til å fornye det maskinelle utstyret sitt i -84. Det blir hele tida skapt for lite verdi og merverdi i den kapitalistiske sirkulasjonen i forhold til utgangsverdien, den investerte kapitalen. Denne prosessen er noe som skjer med nødvendighet hele tida. Og resultatet blir overproduksjon i produksjonsmiddelbransjen når mange kapitalister ikke blir i stand til å investere i tilstrekkelig omfang. Idag framtrer det som overproduksjon i verkstedindustrien, skipsbygging, stål og aluminium. Det er alltid i investeringsvareindustrien at konjunkturen slår kraftigst ut. Her finner vi de met profitable toppene uer høykonjunktoren, men også de laveste bønnene når krisa virkelig setter inn. Dette forplanter seg videre til forbruksvarebransjen fordi folks kjøpekraft synker pga arbeidsløshet og lønnsnedslag. Kapitalistisk produksjon vil nødvendigvis føre til at motsetninga mellom bruksverdisida og verdisida skjerpes, og sånn som vi har sett det under behandlingen av profitttraten: motsigelsen mellom utviklinga av produktivkreftene og de kapitalistiske produksjonsforholda skjerpes.

KREDITTEN - KRISAS INTERNASJONALE KARAKTER

Det vi har gått igjennom er hovedtrekkene ved den kapitalistiske produksjonsmåten, og det er her vi finner årsaken til krisa, samtidig innebærer denne fremstillinga en forenkling. Krisa i hele sin natur ytrer seg mere komplisert enn som så, som en finanskrisa. Men den marxistiske kriseanalyse så langt er allerede nok for vårt formål, nemlig å vise at krisa skyldes kapitalismen sjøl.

På Marx sin tid kan vi si at det bare var England som hadde kommet på et sånt nivå at kapitalflytet kunne avdekkes. I dag sprenger ikke kapitalen bare grensene for sin egen bransje. Kapitalen flyter på tvers av bransjer og landegrenser. Kapitalismens historie er en historie med utvikling av produktiv-kreftene som stadig kommer i større og større konflikt med de rådende klasseforholda. Kapitalismens moderne særskilte historie er en historie med utvikling av et enormt kreditt og finanssystem.

De millionene av arbeidsløse illustrer godt krisa i den kapitalistiske akkumulasjon. Det som i dag står fram som en finanskrisa er i

Kapitalismens mareritt.

virkeligheten en verdikrise. Kapitalistene klarer ikke å få realisert nok verdier gjennom produksjonsprosessen, akkumulasjonen stopper midlertidig opp. Men kapitalisten ved råd, han tar opp kreditt, dvs. lån, for å få sirkulasjonen i gang igjen. Den krisa vi ser nå har bare vært utsatt i en årrekke p.g.a. denne kreditten. Det moderne internasjonale kredittsystemet skaper under oppgangskonjunktoren den illusjonen at det går an å utvide produksjonen nær sagt i det uendelige, uten tanke på penger. Med kreditt er ikke penger. For å motvirke bruddet i sirkulasjonen låner kapitalisten fra kistebunnen. Når krisa virkelig setter inn krever bankene og andre pengekapitalister å få tilbake den enorme gjeldspyramiden som har hoppa seg opp. Kapitalisten klarer ikke å innfri betalingskravet. Det er viktig å presisere at vi når ser på total kapitalen, ikke på en bedriftseie med sin enkeltbedrift. Som vi sa, kapitalismen er internasjonal, og hele land som Brasox og Mexico klarer ikke å innfri betalingskravet. Men storbankene tør ikke å slå dem konkurs, det vil ramme dem sjøl. Løsninga blir å stadig gi nye lån for at de gamle skal kune saneres. Resultatet er at kreditten setter en ny kile inn i kapitalismens oppsprukne mur, tvunget som kapitalismen er til stadig å konkurrere. Den moderne kapitalen konkurrerer ikke først og fremst om bestemte bransjer, men om størst mulig profitt. Dette innebærer at kapitalen konkurrerer om den vare som skaffer fram denne profitten, nemlig klassen av "frie" lønnsarbeidere. Som vi tidligere har forklart, det er her verdi og merverdikilden ligger ghemt, men som først realiserer seg når denne arbeidskrafta blir satt inn i produksjonsprosessen. Den private eiendomsretten og bindinga til særskilte bransjer er et hinder for kapitalen i jakta på denne merverdien. Sjølve akkumulasjonsprosessen tvinger derfor fram en

endring i retning av at kapitalen løsriver seg fra en bestemt type produksjon og tar form av finanskapital. I vår tid har denne finanskapitalen fullstendig herredømme over industrikapitalen gjennom etablering av kredittsystemet og framveksten av det moderne banksystemet. På denne måten oppnår kapitalen en voldsom sentralisering og mobilitet. I vår århundre har kapitalismen tatt for av monopolkapitalisme i en epoke hvor konkurransen mellom kapitalistene raser over hele verden. Følgelig blir krisa også internasjonal.

SOSIALISME ELLER FORTSATT KRISE

Ikke noen gang tidligere har vi sett mer riktigheten av Marx sine analyser, og sjelden har det vært færre marxister i de vestlige industriland. Marxismen lærer oss at kapitalismen bygd på kapitalistisk vareproduksjon og lønnsarbeid sjøl skaper grunnlaget for dens eget fall og må avskaffes. Løsninga for oss er sosialisme for det arbeidende folket der arbeidsfolk overtar produksjonsmidlene og bruker dem til å tilfredstille det arbeidende folkets behov. Dette innebærer at arbeiderklassen må organisere seg for å kjempe til seg statsmakta. Sånn som utsiktene er i den rike verden (Vets-Europa, USA; Sovjet, Canada, Australia, Japan) så står ikke denne kampen om statsmakta på dagsorden. Utsiktene med en overkjørt arbeiderklasse er mere pessimistiske. krisa kan ta uante former. 60 millioner arbeidsløse i OECD-landa? En form for myk facisme i store deler av Vest-Europa? Norske gutter med i en invasjon av hele Midt-Østen for å korrigere oljeprisene? Alt sånt er mulig, og oppe i det hele venter den store omfordelingskrigen. I en sånn verden blir det desto viktigere å ta det intellektuelle ansvaret for å forberede oss på de store forandringer som vil komme.

Finn Lieds nasjonale samling

- Ei strukturendring mot høgteknologisk og høgspesialisert produksjon må til for å løysa den økonomiske krise i Noreg. Men det norske velferdssamfunnet er prega av rigiditet og mangel på mobilitet som hindrar omstruktureringar.
- Å sikra Noreg som ein konkurransedyktig industrinasjon er eit så viktig spørsmål at det må bli heva over polarisert politisk debatt. Ein konsensus om nødvendige industripolitiske tiltak trengst for å sikre konkurransekrafta til norske verksemdar.

Av SISSEL HOVIK

Dette er i korte trekk innholdet i ein artikkel FINN LIED hadde i "Aftenposten" 6.4.83. Her gjer han seg til talsmann for konsensusideologien, som er den nye mote- retninga innafor borgarleg industripolitikk. Å få auka konkurransevna og profitten til norsk industri er så viktig at spørsmålet må hevast over politiske og ideologiske mot- setningar. Interessene til grupper innafor samfunnet må og bli underlagt dette over- ordna spørsmålet. Dei store partia og næringslivsorganisasjonene må samla seg om dei tiltak som er nødvendige for å løysa

problema. F. Lied seier: "...det er visse sektorer i samfunnslivet som er av en slik betydning for nasjonens fremtid at de burde la seg heve over den polariserte politiske debatten fordi fellesinteressene og betydningen er så overveldende... Jeg har derfor gjort meg til talsmann for at det bør tas et initiativ til, innen rammen av vårt politiske system, å etablere en bredere konsensus vedrørende de nød- vendige og tilstrekkelige tiltak innen in- dustripolitikken..."

KLASSESSAMARBEID

Konsensus-ideane er ein klassesamarbeids-ideologi. "vi er i same båt": det er i heile folkets interesse at næringslivet går med størst mulig profit.

Sånn sett er ikkje dette noko nytt. Men den går vidare ein tradisjonell sosialdemokratisk klassesamarbeidstenkning. Alle andre spørsmål skal underordnast "ein nasjonal felles oppgåve". Denne felles interesse er det private næringsliv sine interesser. Levekår og dei demokratiske rettane til folk skal underordnast. På denne måten er konsensusstenkinga langt meir reaksjonær og farlig enn tradisjonell klassesamarbeidspolitik.

"Vi er i same båt"-tankegangen har stor oppslutning i det norske samfunnet. Klasse-samarbeid har lange tradisjonar innafør fagrørsla. Det er grobott for konsensus-ideane. Vi har sett at LO-leiinga har blitt meir "ansvarlege" og "moderate" i sine krav. Arbeidsfolk går med på å gå ned i lønn eller ta gratis overtid for å sikre verksemda dei jobber i.

KRISA AVLER OPPRØR

Den økonomiske krise rammer i første rekke vanlige lønsmottakarar. Og krias utslag vil føre til, og fører til, opprør. Det ser vi idag t.d. i Tyssedal og Sulis såvel som blant ungdom. Konsensusstenkinga er ein ideologi for å isolera dei kampvillige. Ein skal samla størsteparten av foket om at det er nødvendig å gjennomføra upopulære tiltak, tiltak som rammer folk flest.

Dei "nødvendige" strukturendringane er vanskelege å gjennomføra seier F. Lied, "...fordi de vil lede til tap for noen grupper..." Ein annan plas seier han: "...I demokratiske samfunn vil det aldri være mulig å tre omfattende "upopulære" tiltak ned over hodet på store gjennomorganiserte grupper av folket. Uten en rimelig konsensus vil slike tiltak lede til alvorlige sosiale problem og konflikter uten å løse de økonomiske..."

Bak desse fine orda ligg det ein politikk for å setta arbeidar opp mot arbeidar, å fjerna solidariteten innafør arbeiderrørsla. Ein skal få arbeidarfolk og deira organisasjonar til å motarbeide dei kampvillige innafør sin eigen klasse. I ei tid med generell høgredreining i samfunnet vil det vera marit at F. Lied greier å gjennomføra konsensuspolitikken. Berre det å kjempa og vise at kamp og solidaritet nyttar kan hindre ei for stor oppslutning om Lieds idear.

LIED HAR INGA LØYSNING PÅ KRISA

Lied seier at for å komma over den økonomiske krise trengst det ei omstrukturering av samfunnet og industrien. Det må bli innretta på høgteknologisk og spesialisert produksjon. Samfunnet må bli meir mobilt. Japan er det store idealet. Det ein skal få ein konsensus om er dei tiltaka som er naudsynte for å oppnå dette.

Denne politikken vil bli eit stort slag mot vanlige folk. Det som skal legitimera at "det vil føre til tap for noen grupper", er at ein greier å løysa den økonomiske krise på sikt. Men her tar Lied feil. Ombygging og strukturendring i den norske økonomien, pluss lågre lønnskostnader kan kanskje betre norske verksemders konkurransekraft. Men det skjer ved å danke ut andre lands verksemdar, inntil dei norske igjen blir danka ut. Klasse-samarbeid skapar ikkje nye marknader og vekst i økonomien. Kjøpekrafta til folk aukar ikkje, tvert om.

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2018

Faksimile fra Aftenposten 6. april 1983.

EIT AHISTORISK SYN PÅ SAMFUNNET

Problemet for Lied er ikkje det kapitalistiske systemet. Det er det ein kan kalle ei utarting av velferdssamfunnet, der "pressgrupper" har fritt spillerom, og mange omsyn blir tatt i industripolitikken, sånn som distriktspolitikk og trygdepolitikk. Pressgrupper misbruker "rettsstatens prinsipper" og gruppeinteressene blir satt over fellesinteressene. For Lied er samfunnet eit tilnærma null-sum-spel. Om nokon kjempar til seg noko, går det ut over andre. Samfunnet til Lied er klasseløst. Utbytting og undertrykkjing finst ikkje. Kvalitative endringar skjer ikkje. "Vårt demokratiske politiske system er funksjonsdyktig og grunnfestet og overlegent alle andre som er praktisert". Og sånn vil det alltid vera.

Men det er det "funksjonsdyktige og grunnfestete" systemet som er årsaka ti dei økonomiske problema. For å løysa krise må ein gripe inn i systemet, inn i produksjonsmåten. Det finst berre ei løysing på krise, ei løysing som endrar heile systemet.

TO ALTERNATIV FOR BORGERSKAPET

For å gjennomføra nedskjæringer og auke i utbyttinga har borgerskapet to alternativ. Det eine er klasse-samarbeid, det andre er det åpne diktaturet. Den første metoden har klare føremon. Den prøver å legitimera politikken og få arbeiderklassen til å løfta i lag ned kapitalistane. Arbeidsfolk skal sjøve godta å underordna seg "dei store fellesinteressene", unngå å bruka streikeretten, godta at forbundsvisse oppgjør vert fjerna osv.

Ved klasse-samarbeid unngår ein store konfrontasjonar, samfunnet held seg i ro og misnøyen er i sjakk. Og det vil, som Lied seier, vera lettare å slå ned på kampvillige "utbrytar"grupper: "En nasjonal sosial kontrakt vil også virke preventivt i relasjon til de grupperinger som trosser fellesskapet gjennom ulovlige aksjoner."

Lied er svært opptatt av å slå fast at "de absolutt nødvendige tiltak" må gjennomførast "innenfor rammen av vårt politiske system" - kanskje fordi han og ser visse problem her. Han setter fram idear som er

fjernt for det demokratiske system vi har her i Noreg, som "nasjonens fremtid" og "nasjonal samling". Det Lied vil redde seg i land med er konsensus på tvers av partier og organisasjonar.

KONSENSUS BYGD PÅ NASJONAL SAMLING

"Fascismen og sosialdemokratiet er to alternative løsninger på kapitalismens politiske problem", seier Jon Elster. Sosialdemokratiet er fascismen overlegen: Den er det mest fornuftige også for kapitalistane. Årsaka er at den tillater arbeiderklassen å kjempa for sine interesser. Den bygger på ein negativ korporativisme som "bygger eksplisitt på kamp og konflikt i den daglige samhandling mellom klassane" - stadig iflg. Elster.

Ein kan diskutere kor mykje sosialdemokratiet har tillatt/vilja klassekamp, og kor mykje arbeiderklassen har kjempa til seg. Men visse rettar har vorti innrømt arbeiderklassen.

Den positive korporativismen kjenne-teikner fascismen. Den bygger i teorien på samarbeid mellom klassene og organisasjonene ut frå dei nasjonale interesser. Ein skal underordna seg dei felles interessene - ei nasjonal samling. Med konsensusideane ser vi ei endring frå negativ til positiv korporativisme - frå å tillate interessekamp til samling om fellesinteresser. Og som i den positive korporativismen snakkar Lied om samarbeid mellom leiarar i organisasjonar og partia; dvs. LO/NAF og Industriforbundet, DNA/Høgre.

Et vil ikkje seia at konsensuspolitikken er fascisme, men den vil, om den vert gjennomført, vera eit hardt slag mot vanlege folk, både deira økonomiske levekår og deira demokratiske rettar. Konsensuspolitikken går monopolkapitalens ærend. Monopolkapitalens interesser opphøyast til "fellesinteresser for heile nasjonen". Noko særleg motstand vil ikkje verta tålt. Med J. Elster vil eg seia: Ein positiv korporativisme skal i teorien byggja på samarbeid, men vil i praksis ende opp med å byggja på tvang og autoritær maktutøvelse.

Av RUNAR KVÆRNEN

Norge 1983: slagord mot innvandrerne på T-banen: "Pakkis go home".

Trusler mot Sagene skole i Oslo - "Går innvandrerbarna i " vårt" 17. mai-tog, så..." Nasjonalt folkeparti sender såkalt informasjon til norske skoler om hvor skadelig de lavpanna individene fra 3. verden er, skadelig for "oss".

- Misbruker trygd gjør de også. Ihvertfall ifølge VG, sjøl om sosialministeren rykka ut og sa at det var det ikke grunnlag for å påstå.

Og så hetsen mot samene da. "Hva lever disse folka av - egentlig, bor de ikke under hver stein der oppe på vidda. Men for all del, folk flest vil si at "jeg er ikke rasist, men disse innvandrerne, hvorfor trenger de å komme hit, vi har jo problemer fra før - ikke er de akkurat som oss, og her forleden...

Dette er bare noen eksempler. De er forskjellige, men allikevel har de mye til felles.

Aktiv kamp mot rasismen — OL i Mexico, oktober 1968. Amerikanerne Tommie Smith (i midten) og Juan Carlos (til h.) har tatt gull og bronse på 200 m. Under avspillingen av nasjonalsangen blir den svarte skinnhansken knyttet i hilsen til Black Power. Begge ble utvist fra landslaget og sendt hjem.

Fra den åpent uttrykte og politisk begrunna rasismen, som nazistene, Vivi Krogh og andre høyregrupper benytter via VGs mistenkeliggjøring av fremmedarbeiderne, via FrPs "ingen særretter for innvandrerne" til hverdagsrasismen, unnskyldningen, uvitenheten, er det gradforskjeller, nyanser.

Å sidestille Erik Blucher med NNs litt naive utsagn: "Men de er jo ikke som oss". Det er teit, en politisk blunder, fordi det visker ut skillet mellom organisert og planmessig rasisme og uvitenhet.

Og følgelig slås politiske skadedyr i hartkorn med folk som gjennom debatt, fakta og informasjon KAN bli potensielle allierte i kampen mot rasismen. Men denne skalaen, de forskjellige eksemplene på graden av rasisme, viser mer. Den viser at den bevisste organiserte menneskeforakta, den politisk målbevisste rasismen, har et stort potensiale å spille på. Ikke slik at folk går bort og blir bevisste rasister, og sprer dette i masseomfang. Men - Blucher, Vivi Krogh & co nører opp under uvitenheten, usikkerheten, kanskje folks vanskelige situasjon. De gjør det mulig for FrP og VG å innta halvrasistiske synspunkter, spre foraktelige påstander og mistenkeliggjøre innvandrere.

"Og dessuten må vi være klar over de problemer innvandrerne fører med seg." Sjøl sagt fører innvandring til problemer, dårlig betalte jobber, sosial isolasjon, uthula retter, mistenkeliggjøring og unnskyldning fra myndighetene. Men hvem får de største problemer? Det skulle vel ikke være innvandrerne sjøl, framfor at det engang lukta litt krydra indisk mat i trappeoppgangen? Men i Norge har vi jo ansvarlige myndigheter som sjøl sagt er på høyde med situasjonen. De har laga innvandringsstopp. Offisiell grunn: vi må vente til vi kan gi "disse menneskene" levelige kår. Akkurat som det ikke er mulig i Norge idag. Det er ihvertfall ikke problemer med å legge forholda til rette for innvandrerne fra Europa og USA, men disse trengs (les: tjener "vi" på, har kapitalen behov for) så da så...

Norske myndigheter, massemedia a la VG, FrP, politikerne på stortinget er altså ikke rasister, og blir fornærma når noen påviser hvordan det de sier og gjør fungerer rasistisk. Men disse foka er pokker så gode støttespillere for rasismen, som ideologi, enten ved at de godtar rasismen i praksis og/eller ikke aktivt slåss mot den. Og det er en ideologi det dreier seg om. Uansett form og grad, så har rasismen samme utgangspunkt. Herskerklassen sitt behov for å splitte, avlede kampen mot systemet, finne syndebukker, utviske klassekskille og undertrykking og behovet for bevisst å skjule det faktum at f. eks den norske arbeiderklassen har objektive interesser i å stå sammen med sine innvandrerkamerater.

Objektive interesser for å stå samla om

ER VI ALLE

konkrete forbedringer i dag, og på sikt samla interesser av å erstatte kapitalismen med et anna system - SOSIALISMEN

RASISMEN - KAPITALISMENS EKTEFØDTE BARN

Rasisme er en av de verste kjennetegna ved kapitalismen, djupest sett avsløres kapitalismen gjennom rasismen. Profitt, mer profittjag, enda mer profitt. Dette er kapitalismens vesen. Metoden er undertrykking og utbytting. Men systemet skakes med jamne mellomrom. Det er et system som er basert på ufornuft nødt til å gjøre. Det ufornuftige viser seg ikke minst ved de uungåelige krisene som rammer kapitalismen. Årsakene er anarkiet i produksjonen, - at millioner arbeidere lager produkter som KUNNE kommet hele samfunnet til gode, med planlegging og fornuftig fordeling. Men så lenge som produksjonsmidlene og resultatet av produksjonen er privat er dette umulig, fordi målet er proditt for den enkelte kapitalist.

Hva har nå denne korte beskrivelsen av kapitalismens grunnlov med rasisme å gjøre? En god del. For å avlede fokuseringa på det ufornuftige systemet trappes rasismen opp, - i krisetider.

For det andre eer det imperialismen, - den høyt utvikla internasjonale kapitalismen som tvinger folk fra 3. verden til å forlate sitt

hjemland, som opprettholder diktaturer og opprettholder det faktum at 2/3 av verdens befolkning lever på sultegrensen, til tross for mulighetene for å produsere nok for alle. Derfor er kamp mot rasismen også en kamp mot systemet, - mot kapitalismen.

Men er det ikke slik da, - at rasisme eksisterte før kapitalismens gjennombrudd. Det gjorde det nok. Herskerne i slavesamfunnet og i føydalismen dreiv med splitt og hersk de også. Og de trudde gjerne at de var bedre enn andre folkeslag. Men poenget er at den formulerte rasismen, slik den ytrer seg i dag, er det resultat av kapitalismen. Rasismen som teori, som politisk filosofi, i den hensikt å holde folkemassene nede i og fra landa i den 3. verden, oppsto først da.

RASISMENS HISTORISKE RØTTER

Teorien om den hvite rases overlegenhet bygde på de store oppdagelsene og den nye vitenskapen, som skjøt fart fra det 15. århundrede.

Teorien skulle legitimere utbyttinga av koloniene. Religionene og vitenskapen blei mobilisert, og seinere var dette grunnarbeidet et glimrende fundament for kapitalismen og den stadig mer intensiverte utbyttinga av 3. verden. Kort sagt grep kapitalismen fatt i opparbeidet undertrykking. Den satte dette i system og bygde en ideologisk og tilsynelatende vitenskapelig overbygning hvorfor rasisme

Vivi Krogh fra «Organisasjonen mot skadelig innvandring».

Foto: Klassekampen

var riktig, - og til det beste for folk på jorda.

Den egentlige målsettinga, - fortsatt undertrykking, utbytting og profitt, ble godt skjult. Og det ble fremstilt som om f.eks. den engelske arbeiderklassen hadde grunnleggende interesser av at folkemassene i 3. verden ble utbyttet.

Da var det sjølsagt at om noen av disse undermenneskene forvilla seg til den siviliserte verden, så måtte de raskest mulig frataes all egenart, - all sjølrespekt og dersom de ikke var lydige - utsettes for rasisme.

Dette står ved lag i 1983.

De ulike nivåene, gradene av rasisme springer ut av dette.

RASISMEN MÅ BEKJEMPES

For materialisten, marxisten gjelder det enkle slagordet; "kamp mot rasisme er klassekamp, en kamp for sosialisme, samtidig som det er en kamp for solidariteten i dag".

Vårt mål må være å trekke over på VÅR side, alle som i dag svirrer rundt med ei undervurdering av rasismen, er unnfallende og uvitende om hva dette egentlig dreier seg om. Taper vi denne kampen - har vi også tapt mye mer: kampen om folks bevissthet om kapitalismen. Derfor må vi alliere oss med våre kamerater fra andre land - og aldri tillate kapiutalismen å komme på offensiven fra den kanten.

HØRETE DERE MEG? ALLE SOM HAR REGISTRERT MEN IKKE FORSTÅTT Å HANDLE.

Fremmedarbeidere og nordmenn demonstrerer mot rasismen 17. mai.

Foto: Klassekampen

RASISTER?

RV: Kjemp for de ensidige industristedene!

Av WENCHE FROESTAD

En viktig kampsak for RV er kampen mot rasering av industri og distrikts-Norge. Idag planlegger borgerskapet ei storstilt rasering av de såkalt ensidige industristedene.

Buvikutvalget har laget en plan for å bygge ned og ødelegge minst 104 sånne steder, de aller fleste i Nord-Norge og på vestlandet. Buvikutvalget fikk i mandat å kartlegge de problemer som næringslivet på de ensidige industristedene har som følge av endringer i deres økonomiske forutsetninger og kartlegge vilke strukturelle følger det kan få, mao utrede hvordan krisa i den kapitalistiske økonomien vil slå ut for industrien på de ensidige industristedene. Bedriftene sjøl skal ha hovedansvaret for å foreta ei omstilling av produksjonen der denne ikke lenger viser seg lønnsom. I innstillinga heter det:

"På særlig isolerte steder vil det i spesielle situasjoner kunne være aktuelt å nedbygge hele lokalsamfunnet."

Det er viktig å være klar over at Buvikutvalgets innstilling allerede er i ferd med å bli praktisk politikk, jfr. Tysedal, Sulitjelma, Jernverket osv.

Et lyspunkt i denne utviklinga er at folk ikke uten videre er villige til å gi opp

arbeidsplassene og bygda si. Både i Tysedal og i Sulitjelma har vi sett at et helt lokalsamfunn reiser seg til kamp. RV vurderer kampen for arbeidsplassene som en av de viktigste oppgavene i tida framover. Vi vil derfor støtte alle kamper for bevaring av arbeidsplassene og dermed mot ytterligere avfolkning av bygde-Norge. I presentasjonen av RVs kampprogram har vi derfor tatt en prat med to som i dag står midt oppe i kampen for bevaring både av arbeidsplassene og lokalsamfunnene, Petter Boye fra Sulitjelma og Nils Moldøyen fra Tysedal.

ARBEIDSLØSHET OG AVFOLKING

Er det nå helt riktig å si at Buvikutvalgets innstilling nødvendigvis vil føre til bedriftsnedleggelse, avfolkning og arbeidsløshet?

Nils Moldøyen sier det slik: Deres plan for de ensidige industristedene innebærer bl.a. at om en bedrift skal få statsstøtte, forutsettes det for det første at bedrifta må legge ved en plan som innebærer reduksjon av antall arbeidsplasser, nedtrapping av virksomheten og omstilling til annen in-

dustri. Denne planen ska være godkjent av både fagforeninga og bedriftsledelsen. For det andre må fagforeninga godta at det ikke blir lønnsforhøyelser eller gå med på direkte lønnsnedslag. Idag driver mange kommuner rundt omkring og bruker mye tid og krefter på omstillingstiltak, prøver å lokke til seg ny industri osv. Samtidig er det krise i den kapitalistiske økonomien. Dette fører til at mange bedrifter får problemer. Dersom disse ikke får nødvendig støtte vil det medføre avfolkning, nedbygging og arbeidsløshet. Dersom en ikke skal gå inn på Buvikutvalgets omstillingsplan, er alternativet umiddelbar innskrenking/nedlegging. Den omstillinga og nyetablering som Buvikutvalget snakker om betyr i praksis nedtrapping og nedlegging av mange arbeidsplasser. Vi er selvfølgelig ikke mot omstilling av industrien, men vi vil at dette skal vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. I disse tider må omstilling være ei omstilling for å trygge antall arbeidsplasser. Alle er enige i at det er nødvendig å utvikle næringslivet på de ensidige industristedene, men en må begynne med det som er, ikke med nedtrapping av hovedbedriften. Det vil være en sikker dødsdom dersom eneste natur-

grunnlaget for industri rives bort. Det vil heller ikke gjøre stedet mer attraktivt for annen industri.

LIV LAGA

Er dere nå så sikre på at steder som Sulis og Tyssedal er liv laga?

Selv om Tyssedal ikke er gunstigste plassen for f. eks. aluminiumsindustri, vi vi at den krafta som produseres her skal nyttas her for å garantere framtidige arbeidsplasser. Dessuten er det så mye initiativ og kampglød hos folk her i dalen at Tyssedal vil bestå langt inn i neste århundre... Ja, i aldri så lang tid.

Sålenge det fins malm i Sulitjelma er det grunnlag for gruvedrift. Kopper er et metall som selges og brukes og vi vet at her er malmforekomster som gir grunnlag for produksjon i 20 år framover og det er godt mulig å finne mer, dersom en leter. Det er også store muligheter for at det fins andre typer malm i fjella her.

ALTERNATIV INDUSTRIPOLITIKK

Hva bør etter deres mening en alternativ industripolitikk legge hovedvekt på?

Hovedmålsettinga må være at Norge slik vi kjenner det i dag skal bestå - distrikts-norge

kystnorge og Nord-Norge skal bestå med sine bygder, sin industri og sine særtrekk. Vi skal fortsatt kunne reise i dette landet, uansett om vi reiser med bil, båt eller sykkel, fra ei lita bygd og så etter noen kilometer ankomme den neste bygda osv. I den grad markedet tilsier omstilling, skal det skje på premissene til de som jobber og bor på plassen. En må først finne det en skal omstille til før en kan gå inn på nedlegging av allerede eksisterende industri. Staten og samfunnet må være villig til å betale det det koster for at distrikts-norge skal opprettholdes.

Gruvearbeiderforeninga i Sulitjelma satser på å holde igang den produksjonen som allerede eksisterer samtidig som vi prøver å komme igang med annen produksjon som kan gi varige arbeidsplasser. Foreninga har tatt initiativet til å

Arbeidere demonstrerer under behandlings av Tyssedal-saka i Stortinget.

Foto: Klassekampen

starte en prydgjenstands- og smykke-produksjon som idag sysselsetter 30 kvinner: Videre har vi undersøkt grunnlaget for å starte sopp- og grønnsaksdyrking i gamle gruvesjakter. Vi har laga planer for hvordan vi kan utnytte vannkrafta på stedet osv. Det er vesentlig å satse på videreføring. For Sulitjelmals vedkommende bør en f.eks. satse på et elektroyseanlegg for kopper og lage ferdigprodukter i form av koppertråd o.l. Dette fins det gode muligheter for i Sulitjelma pga vannkrafta. Det er forøvrig i tråd med RVs politikk for Nordland, sier Petter Boye, RVs førstekandidat til kommuniststyret i Sulitjelma.

LÆRDOMMENE AV KAMPEN

Kampen om arbeidsplassene i Tyssedal er ikke ny. Vi har mer eller mindre holdt på i over ti år. Det vi i alle fall har lært er at vi må være innstilt på langvarig og seig kamp. Så kan en vel si at vi har undervurdert fienden. Undervurdert de midla og de kreftene som borgerskapet er villige til å ta i bruk, på tross av fagre løfter, på tross av fine ord om at alt blir bra bare folk holder seg i ro og viser tålmodighet. Det spesielle ved Tyssedal er først og fremst at vi har tatt i bruk utradisjonelle kampmidler. Velforeninga "Leve Tyssedal" er blitt en kamporganisasjon som favner mye videre enn en fagforening. Her kan hele lokalsamfunnet bli med i kampen om arbeidsplassene og bygda. Vi har lært oss og slåss med andre metoder enn nedlegging av produksjonen. Dette har vært helt nødvendig fordi det ikke har vært noen produksjon her på 1 1/2 år. En annen viktig lærdom er at vi har lært å føre enhetsarbeid. Både ledelsen og folk sjøl har avært villige til å gå langt for å oppnå enhet, sjøl om mange har forsøkt å splitte oss. Nettopp denne enheten har ført til at motet har vokst både hos ledelsen og hos folk flest.

I Sulitjelma har vi først og fremst lært at det nytter å kjempe. Vi har oppnådd resultater. Det ble foreløpig ikke noe av den planlagte reduksjonen av arbeidsstokken. Denne seieren kom ikke av seg sjøl. Fagforeninga har mobilisert hele befolkninga og vi har ført kamp på flere plan. Mht de arbeidsplassene vi greide å beholde, var nok stillingsboikotten avgjørende. Vi var 450 ansatte, så lyste de ut 250 stillinger. Nå har vi sørga for at alle disse har fått tilbud om nye stillinger, slik at de eventuelt må sies opp på nytt.

Sies opp på nytt... Snakk du ikke nettopp om seier?

Vi må fortsatt være i beredskap, kampen for arbeidsplassene fortsetter. Da vi kom tilbake fra Oslo-turen, heiste vi rødt flagg utenfor Samfunnshuset og omdøpte det til Folkets Hus!

Skoleelever i Sulitjelma: «Vi flytter ikke!»

Foto: Klassekampen

Av WENCHE FROESTAD

Rød Valgallianse er et annerledes parti, uten fagre valglofter eller valgflesk. RV forespeiler ikke velgerne noen rosenhage når valget er over, men vil ha forandring av hele systemet. Med andre ord stiller RV til valgmed et helt annet utgangspunkt enn de andre partiene. Vi er ikke ute etter å bevare et udugelig samfunnsystem, men å være talskvinner/menn for de kampene arbeidsfolk fører. RV vil avsløre korrupsjon, snusk og fanteri og brine dagslys inn i kommunebyråkratenes mørke avkriker.

I tillegg vil vi avsløre at de parlamentariske er politiske og økonomiske redskaper i bogerskapets hender, uten at dette skal hindre oss i å sloss for rettferdige krav eller avvise angrep på arbeidsfolks interesser.

Hva slags parti er egentlig Rød Valgallianse? Hvorfor legge så stor vekt på Buvikutvalget nå midt i valgkampen? Vi spør Jahn Arne Olsen, RVs nye leiar.

Du kan si at vi har konsentrert oss mer om helheten i industripolitikken. Dette gjelder også forslaga til borgerne i DNA som f.eks. Finn Lied med sin slanking av bedrifter osv. Buvikutvalgets planer er viktige. For det første fordi det er det mest handfaste, de mest formulerte planer for borgerskapets politikk. Det er jo et bestillingsverk for høyreregjeringa dette her, og det har allerede kommet signaler om at dette er retningslinjene for praktisk industripolitikk, det er ikke snakk om bare et skrivebordsprodukt.

For det andre er det snakk om planer som dreier seg om minst 104 steder, hvor det bor 220,000 folk. Det dreier seg altså i stor grad om bosetting, om miljø, om sosiale forhold, om kultur. Nedlegginga av et lokalsamfunn får ikke bare konsekvenser for dette ene stedet og de som bor der, men også for hele omlandet rundt dette stedet. Det får konsekvenser for jordbruket, for fisket, ja det dreier seg om strukturen i Norge.

Arbeiderne i Tyssedal har fått erfare at den virkelige makta i Norge ikke ligger i Stortinget.

RØD VALGALLIANSE: Et alternativ til apati

Til slutt gir denne saken oss muligheter til å si hvordan vi vil ha det, hvordan vi tenker oss at sosialismen skal se ut i Norge. RV går inn for en allsidig industri. Tilsammen utgjør disse ensidige industristedene allsidigheten i norsk industri. I tillegg vil vi forsvare den bosettinga vi har her i landet.

MÅLSETTINGENE FOR VALGKAMPEN

Hovedhensikten ved å gå til valg er å få flest mulig stemmer og flest mulig kommunestyrerepresentanter. Dette gir oss en viktig målestokk på hvor langt vi er kommet. Jeg vil avvise den ideologien som sier at det er kvaliteten på stemmene som er avgjørende. Det er klart at kvaliteten er viktig, men antallet stemmer har også stor betydning. Vi har tidligere lagt altfor stor vekt på kvaliteten, for å sette det på spissen: RV har altfor høy kvalitet på

RVs leder Jahn Arne Olsen (til h.). Liker ikke lefling med sosial- demokratene?

Foto: Klassekampen

Foto: Klassekampen

stemmene sine. Kvaliteten skal vi dessuten skaffe oss på politikken vår og kandidatene våre.

Videre er det klart at RV er et sosialistisk og revolusjonært alternativ. Dette betyr at vi forkaster den borgerlige "skyld-på-hverandre-politikken". Som eksempel kan jeg nevne at man nå i Sverige forklarer problemene utfra 6 års borgerlig styre, mens i Norge er det akkurat motsatt. Her er det liksom sosialdemokratiet som skal ha skylda. RVs oppgave er å påpeke at dagens situasjon skyldes kapitalismen og krisa i denne. Jeg ser det også som viktig å holde profilen som er villige til å stå på, til å drive fram saker. F.eks. var RV/Tromsø det partiet som i siste periode som reise flest innterpellasjoner, og som hadde flest forslag i både i kommunestyret og i formannskapet. Det er klart at det også fins en del dyktige borgerlige politikere, men de er i mindretall. Dette tror jeg også er tråd med oppfatningene hos folk flest. Kommunestyrerepresentantene blir sett på som borgerlige, privilegerte og udyktige. Slik er ikke RVs representanter.

saker som har betydning for folks interesser, er representanter for masseorganisasjoner og aksjoner. Til slutt vi RV vise begrensningene i det parlamentariske systemet. Vi vil avsløre at det tjener borgerskapet og vise nødvendigheten av sosialismen.

STUDENTER

Hvorfor skal en studentorganisasjon som NKS drive valgkamp for RV?

Vel, studenter er en del av folket. F.eks. er boligprisene for studenter temmelig høye, studiefinansieringsordninga blir stadig mer elendig. Dette illustrerer den samfunnsmessige stillinga til store deler av studentmassen, nemlig som ei gruppe det skaltes og valtes med. Det er viktig at studenter ser på seg sjøl som en del av det politiske livet og som kan utgjøre en viktig politisk kraft. Det siste vil jeg gjerne legge vekt på. Jeg har sjøl vært student og jeg kjenner jo til tendensen i dette miljøet til å overvurdere seg sjøl. Det er viktig ikke å snu dette til si motsetning ved å se på seg sjøl som nærmest betydningsløs. Sjøl om det politiske livet blant studenter ikke er like aktivt og levende i dag, som på slutten av 60-tallet og først i 70-åra, så er det likevel få grupper som er så politisk engasjerte og så aktive som nettopp studenter.

- vi er aktive mht interessekamparbeid
- vi slåss mot nedskjæringspolitikken
- vi er opptatt av den ideologiske kampen
- både innholdet i faga og den ideologiske kampen på høyere læresteder

Hovedkrava er i stikkordsform: LIK RETT TIL UTDANNING, KAMP FOR FORSKNINGAS VILKÅR, RADIKAL KJØNNSKVOTERING TIL STILLINGER VED UNIVERSITET OG HØYSKOLER, MOT STRØMLINJEFORMA "SMÅKURSU" UTDANNING" STYRT AV NÆRINGSLEVET. Jeg kunne sikkert nevnt mer...

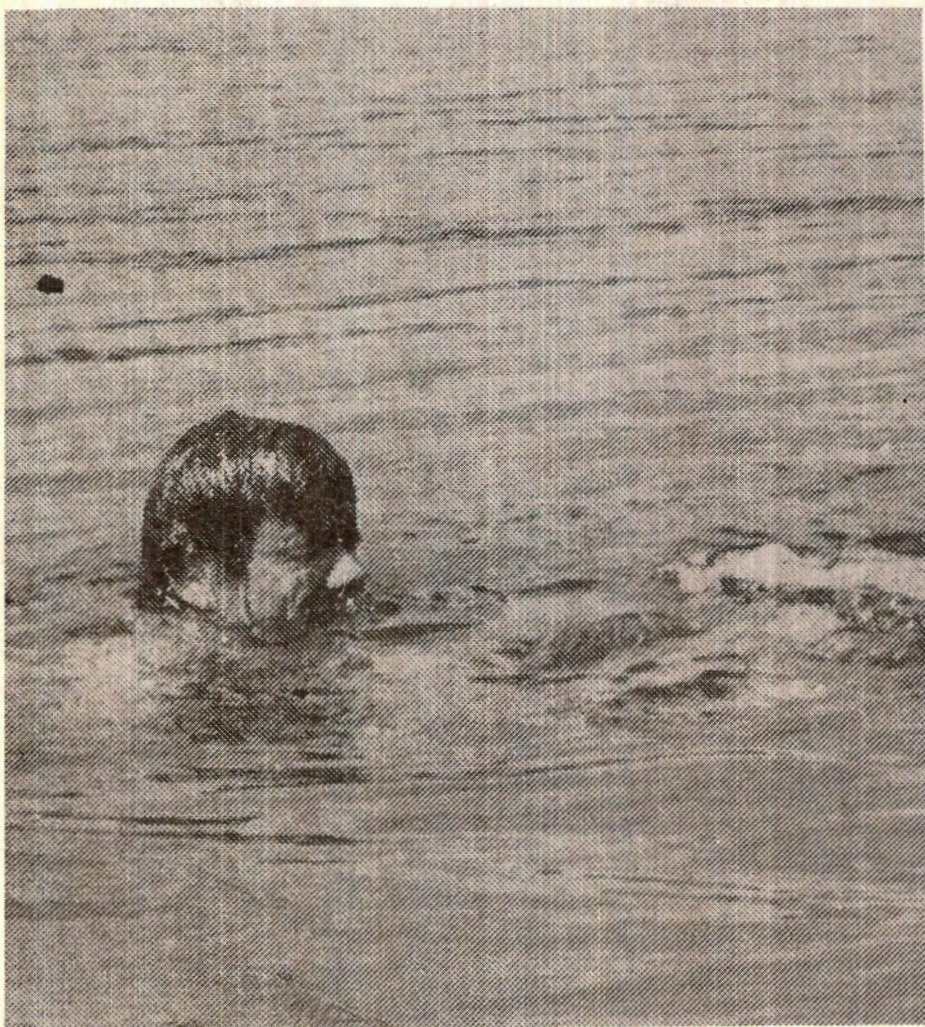
Jo studenter trenger RV, studenter trenger et revolusjonært alternativ, avslutter Jahn Arne Olsen.

Sosialistisk Venstreparti

«Sosialistisk politikk i 80-åra»

Faksimile fra Ny Tid: «Har SV hodet over vannet, partileder Koritzinsky?»

Sosialistisk Venstreparti har stor oppslutning blant progressive studenter.

- Mer radikalt enn Arbeiderpartiet - mindre forpliktende enn Rød Valgallianse.

Her er ingen "linjer", ingen "dogmer", ingen klassikere skjult på et eller annet suspekt mørkeloft.

Men fredspolitikk, barnehager og "radikale, nyskapende reformer." Sagt med G.H. Brundtlands ord: -Sosialdemokrati er at alle gjør så godt de kan.

Men vilke svar kan SV gi en ærlig søkende intellektuell?

Den økonomiske krisa er ei stor utfordring for de politiske partiene som definerer seg å tilhøre venstresida. Det er lett å være radikal i ei oppgangstid, mens krisetid i større grad appellerer til klassesamarbeid, kompromisser og "samhold".

Vilke forklaringer som gis på krisas årsak og forslag til handling vil danne et avgjørende vannskille i norsk politikk. Naturlig nok har derfor dokumentet fra SVs landsmøte: "Sosialistisk politikk i 80-åra" blitt møtt med interesse både i og utenfor SV.

Av TORILL MELLUM

Programmet tar utgangspunkt i en verden trua av krigsfare, krise og arbeidsløshet. Det slås fast at det ikke er snakk om noen kortvarig krise, men en tilstand som krever djuptgripende samfunnsendringer.

I stedet for å styrke konkurranseevnen eller vise moderasjon skal arbeiderbevegelsen stake ut andre kriseløsninger ved å lage en ny politikk som skal føre utviklinga over i nye spor.

SV legger derfor fram noen forslag om strukturreformer "som vi meiner kan tena til å snu kapitalistisk nullvekst i retning av sosialistisk likevektsøkonomi med meir makt for det arbeidande folket over produksjonsmidla."

Stikkordene er fordeling og styring innafor de økonomiske rammer som samfunnet blir påtvunget utenfra.

RETTFERDIG FORDELING

SVs utgangspunkt er at Norge er rikt nok til å skape økonomisk og sosial trygghet for alle innbyggere. Dette forutsetter at fordelinga er rettferdig og at ressursene blir fornuftig brukt.

SV stiller derfor krav om en omfordelingspolitikk for større likhet. De viktigste reformene for å gjennomføre dette er 6-timers dagen, lønnsutjamning og skattepolitikk.

FOLKESTYRE OG ARBEIDERMAKT

Et folkestyre er ikke bare politisk demokrati uttrykt ved parlamentariske beslutningsprosesser, i følge SV programmet. Det må også omfatte beslutninger om arbeid og inntekt på den enkeltes arbeidsplass. Retten til å forhandle må derfor omhandle alle sider ved styringa av bedriften.

Slike reformer som tar sikte på å øke de ansattes makt over sin arbeidsplass vil peke fram mot et sosialistisk og demokratisk samfunn, fremdeles iflg. SV. Den viktigste reformen som skal peke i en slik retning er utvidet styrerepresentasjon ved at de ansatte får minst 50% av representantene i aksjeselskapenes bedriftsforsamling.

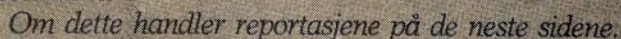
En annen reform er å styrke samvirkets rolle, noe som angivelig skal gi store grupper av folket økt rett til styring og medinnflytelse over produksjon, distribusjon og service.

- ET REFORMISTISK PARTI?

Heri ligger kimen til den politikken som kommer til uttrykk i "Sosialisme-programmet." At det ved hjelp av struktur-reformer skal være mulig å snu utviklinga fra kapitalistisk nullvekst til sosialistisk likevektsøkonomi.

Det viktigste midlet for en slik politikk blir å skape et økonomisk demokrati, et såkalt sjølførvallingssystem som skal sikre herredømme over produksjon og økonomi.

- For det første de begrensningene som ligger i de økonomiske lovene sjøl. Den økonomiske krise er et resultat av motsetningen i kapitalismen. Den eneste løsningen på krise ligger i et brudd med den kapitalistiske produksjonsmåten. En produksjon på verdilovens premisser vil påføre en bedriftseier de samme problemer enten dette er en privatkapitalist eller en stat.

Ny Tid nr. 16 — 1. mai 1983

Ny Tids temanummer om krise behandle fremtidspessimismen og angsten.

SVs nye landsstyre. Den nyvalgte leder Theo Koritzinsky nr. 2 fra h.

Foto: Klassekampen

fagforening.

- For det andre begrensningene i det politiske systemet. Kapitalistene vil neppe sitte rolig å se på at de blir kjøpt ut av sin egen bedrift med mindre den er ulønnsom og de helst vil bli kvitt den. Men en slik bedrift blir neppe mer lønnsom om den blir aldri så arbeiderstyrt.

- For der tredje vil ikke arbeiderstyrte bedrifter være noen strategi for sosialismen først og fremst fordi arbeiderklassen som den ledende krafta vil bli korrumpert.

Arbeideraristokratiet er en stor heimsko for klassekampens kår i dagens Norge. Hvis dette aristokratiet i tillegg skulle forvalte store økonomiske verdier vil dette legge det materielle grunnlaget for at disse utvikler seg til et nytt borgerskap. Oppbygginga av lønnskakerfond vil stå i uløselig motsigelse til arbeidernes lønnskamp.

Samvirkebedriftene vitner vel nettopp om at det er lite sammenfall mellom fagbevegelsenes næringsvirksomhet og de sosialistiske perspektivene.

EN NØYTRAL STAT ?

Hva slags analyse av staten ligger til grunn for denne strategien? Vi beveger oss her inn i antagelsen om at staten er lite omtalt i "Sosialistisk politikk i 80-åra." Men jeg tar sjansen på å anta at staten betraktes som en nøytral instans hevet over klassene, en representant for flertallets vilje.

Forestillingen om den nøytrale stat har også skapt myten om at den kapitalistiske produksjonssfæren er delt i to: En privat og en statlig del. Den første er underlagt kapitalistens onde profittmotive, mens den andre kan ivareta folkets interesser forutsatt at den styres riktig.

Målsettinga blir derfor å kjøpe ut privatkapitalisten og sikre statlig eiendomsrett til de økonomiske nøkkelstillingene i samfunnet og arbeiderstyring av bedriftene.

SV OG KAMPEN MOT KRISA

Den økonomiske krise vi nå er inne i vil være en stor utfordring til kampviljen i arbeiderklassen.

SVs program inneholder enkelte bra paroler for dagskampen, men gir ingen veiledning for sjølve klassekampen. Programmet peker ikke utover rammene for det kapitalistiske systemet. SVs vei ut av krise ligger i mer rettferdig fordeling av verdiene og en bedre styring av produksjonen. Kapitalismens reproduksjon er sikret i en noe mildere variant og tilsverket til en

tysk filosof over analysen av kapitalismens lover forbigås i stilhet.

I en slik sammenheng blir SVs manglende støtte til Tyssedal satt i et mer forståelig perspektiv. Den som påtar seg ansvaret for den kapitalistiske krise må også ta ansvar for nødvendige omstruktureringer og rasjonaliseringer i industrien.

Hvorfor bekymre seg over denne "sosialistiske" utopien?

Først og fremst fordi disse ideene har usedvanlig sterk grobunn blant intellektuelle. I tillegg er ideene farlige fordi de tilslører de reelle maktforholdene og fører kampen mot krise på avveier. Den radikale omfordelingspolitikken har medført de merkelige krumspring for å møte nedskjæringene i høyere utdanning. Fordi sparekniven også har rammet sider ver utdanninga som venstresida har slåss mot som f.eks. muntlig eksamen blir nedskjæringene plutselig ledd i en strategi for å endre utdanninga i progressiv retning.

Kampen mot krise krever at folk velger side. Befolkninga i Tyssedal og Sulis har stått fram som de første som nekter å bære byrdene av krise. Progressive studenter er forpliktet til å støtte denne kampen. SV kan i høyden bare bli en vaklende alliansepartner.

Ny nedskjæringsmelding om studiefinansiering

Av ATLE WINJUM

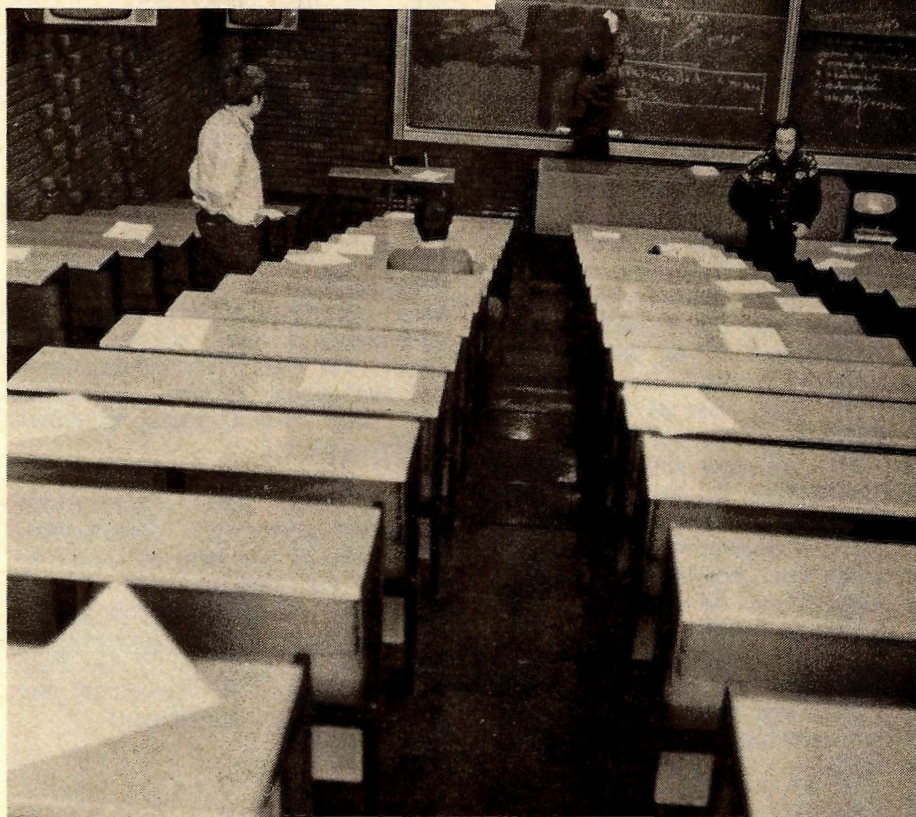
- Senking av stipendet
- Kortare tilbakebetalingstid!
- Renters rente i lånekassen!

"Med den utvikling vi i årene fremover kan forvente i befolkningens alderssammensetning og yrkesdeltakelse, er det imidlertid etter departementets oppfatning ikke gitt at ikkeyrkesaktive automatisk skal kunne følge inntektsutviklingen hos den yrkesaktive del av befolkningen, og det kan utfra finanspolitiske styringshensyn være uheldig å binde seg til automatisk virkende ordninger av denne type. Dette gjelder særlig i perioder med sterk økning i antall elever og studenter, da stønad til nye utdanningssøkende må prioriteres foran realøkning for den enkelte."

Dette er i innvikla språkdrakt (men forsåvidt klart nok) Kultur og vitenskapsdepartementet si linje for studiefinansiering i tida framover. Utdraget er henta frå Stortingsmelding 12 om studiefinansiering, som vart lagt fram no i sommar. Den uttalte hensikten med meldinga er å få eit stønadssystem som: "....i størst mulig grad kan tilfredsstille følgende kriterier:

- Målsettingen for utdanningsstøtte oppfylles i størst mulig grad.

- Antallet stipendtyper reduseres.

80-åras studenter er på jobb. Auditoriene står tomme.

-
- Systemet blir lett å forandre/revidere, og slik oppbygget at det til enhver tid kan tilpasses de endringene som skjer innen utdanningssektoren.
- ...
- ... "

Meldinga er eit programmskrift for korleis departementet skal ungå dei problema som ein møter ved kvar nedskjering. I dag har vi eit system der det meste (66%) av den direkte støtten vert tildelt gjennom borte-buarstipend (til dei med reiseavstand over 40km.) Vidare har ein kunna fått forsørgarstipend, og ein del andre "særstipend" utfrå den enkelte sine behov.

REDUSERT STIPEND.

Kravet om at borte-buarstipendet skal dekke dei reelle meir-

utgiftene ved å bu borte har lenge stått sterkt. Ein viktig grunn til dette er at det framleis i dag er ei klar geografisk ujamn rekruttering til høgare utdanning. Stortingsmeldinga nemner knapt problemet, og seier:

"Hovedprinsippet er at ingen enkelt-faktor skal særstipendieres..." Med dette slår ein ikkje berre beina under alle illusjonar om ei geografisk utjamning når det gjeld rekruttering til høgare utdanning, men ein freistar og iherdig å rive grunnen unna eit av dei viktigaste argumenta for i det heile å oppretthalda ei stipendordning.

LETTAR NEDSKJÆRINGAR.

I dag er stipendsatsen knytta til konkrete utgiftspostar på studenten sit budsjett. Rett nok er alle stipend for låge til å dekke dei reelle meirutgiftene den enkelte måtte ha. (Borte-

buar, forsørgar, etc.). I det nye systemet, derimot, vil stipendiet ikkje ha ei slik tilknytting, og stå langt meir opent for drastiske nedskjeringar. Stortinget skal kvart år vedta kor stor del av den totale stønaden stipendiet skal utgjera.

Stipendesatsen skal reknast i % av den delen av den totale stønaden som er over ein viss terskel. Denne terskelen skal og vedtakast kvart år.

Departementet gjer i desse dagar eit stort nummer av at meldinga medfører at alle reelle borte-buarar får stipend. Langt mindre vert det snakka om at dette blir finansiert ved å kutta ned på stipendsatsane. Det vert og vist til at ein del av reiseutgiftene mellom heimstad og lærestad no skal stipendierast. Nokre aviser har her gått fem på og vurdert meldinga som ei prioritering av dei som av geografiske grunnar må flytta for å ta utdanning. Realitetane seier derimot at ein p.g.a. den nemnde reduksjonen i stipendsatsen bør ha svært store reiseutgifter. Om ein har både heimstad og lærestad i Sør-Noreg vil ein berre unnataksvis komma i nerleiken av det borte-buarstipendiet ein har i dag, så "hovedprinsippet" er er jo blitt oppfølgt.

Systemet i dag bygger på at dei som har særleg store utgifter under studiet skal få "særstipend", og dermed ein større del av "topp"utgiftene dekkja ved stipend. Den nye ordninga opererer med ein felles %-sats for alle. Det betyr at dei som har ekstra store utgifter må finansiere dette i hovusak ved lån.

NÅDEGÅVE ELLER INVESTERING ?

Meldinga ser ikkje på dette som eit særleg stort problem. Tvert om, ein ser det som nermast ein ubetinga fordel å ha stort lån i Lånekassen, fordi dette framleis er billigare enn banklån. Men for den vanlege student er ikkje banklån noko aktuellt alternativ, og dermed er ei slik samanlikning heilt irrelevant. Alternativet til lånekassen er å ikkje studera i det heile. Det ein no bør stilla spørsmål om er om studiefinansieringa skal vera ei nådegåve til til den enkelte student eller ei investering for å skaffa samfunnet høgt utdanna arbeidskraft. Meldinga tek utan vidare utgangspunkt i det

første. Om dei har sett på det som ei investering, så slår i alle fall meldinga klart fast at det kun er den enkelte student sitt ansvar.

VERRE LÅNEVILKÅR.

Samstundes veit vi og at vilkåra i lånekassen meir og meir nermar seg vanlege bankvilkår. Lånekassen har til no ikkje rekna rentersrente for den første tilbakebetalingstida (når ein betalar inn mindre enn pårekna rente.) Stortingsmeldinga seier: "Departementet tar sikte på å innføre rentersrente på nye lån i Lånekassen."

I dag er det 20 års tilbakebetalingstid på lån i Lånekassen. Meldinga seier: "Etter departementets syn er det ikke behov for at gjennomsnittslånet ved avsluttet høyere utdanning får over 15 års samlet tilbakebetalingstid."

Vidare står det: "For eldre tilbakebetalere vil departementet hvert år vurdere en økning av fullterminbeløpet for 10 år gamle lån, for å kompensere for noe av den inflasjonsgevinst disse har hatt." (!) Så der fekk de den, gamle akademikarar som har snylta på Lånekassen!

Dersom denne stortingsmeldinga går igjennom vil vi stå langt svakare i kampen mot nedskjeringane i tida framover. Fleire student og elevorganisasjonar har gått ut med kritikk av meldinga. Akademikernes Fellesorganisasjon (AF) har og gått kraftig ut, så det burde kunna vera muleg å mobilisera breidt mot denne framstøyten. Men ein må rekna med stor motstand. Nedskjeringane på utdanningssektoren dei siste åra er så og seie utan unnatak blitt samrøystes vedtekne i Stortinget. Denne meldinga er ikkje eit soloutspel frå regjeringa. Den er heilt i tråd med linja frå den forrige regjeringa, delvis identisk med forslaga frå den såkalla Sandkomiteen som DNA sette ned i 1979.

For den enkelte student :

Dei gamle stipendieringsformene fell bort, slik som borte-buarstipendiet, forsørgars stipendiet, og fleire andre.

Det nye stipendiet som kjem i staden er kalla utdanningsstipend, og rekna ut individuelt på grunnlag av det totale stønadsbehovet den enkelte har.

"Stønadsbehov" betyr her ikkje det faktiske behovet som stuntane har, men er den summen som Stortinget, ved kvar budsjettthandsaming finn å kunna avsjå i form av lån og stipend til den enkelte student. Men for å få det til å sjå ut som om lånekassen dekker studentane sine økonomiske behov kallar ein det altså "stønadsbehov", sjølv om det berre betyr den summen av lån og stipend ein kan få.

Dei første tusenlappane av "stønadsbehovet" er berre lån. Stipendiet vert så rekna i prosent av den delen av "stønadsbehovet" som ligg mellom ein øvre og ein nedre terskel. Prosentrsatsen og dei to terskellane skal kvart år vedtakast av stortinget ved statsbudsjettthandsaminga.

Etter det nye systemet vil alle i utgangspunktet ha rett på stipend, enten dei er borte-buarar eller ikkje. Det avgjerande er kva dei får godkjent som sitt "stønadsbehov", og kor mykje av dette som er over "terskelen".

Fra demonstrasjonen for å slå tilbake renter i studietida, utført for Stortinget høsten 1980.

Foto: Klassekampen

Ved utrekninga av "stønad-behovet" legg ein til grunn ein minstesats og ymse tillegg, så som bortebruarillegg, reisetillegg, forsørgartillegg etc.

Det er dette reisetillegget (som det skal reknast stipend av fordi det kjem på toppen av "behovet") som har fått ein rekke aviser til å framstilla meldinga som ei gåve til dei med lang reiseavstand.

Men p.g.a. utgangspunktet for heile meldinga er at dei totale stipendutbetalingane ikkje skal aukast, og at alle no skal få stipend, vil stipendet bli senka så mykje at sjølv ein med reiseavstand Trondheim - Oslo vil koma dårlegare ut med den nye ordninga. Dei som kjem betre ut er dei som får godkjent flyreise som billigaste heimtransport. D.v.s.: Så godt som ingen gymnasiastar, svært få yrkesskuleelevar, og eit lite mindretal av dei studentane som i dag mottok bortebruarstipend.

Den andre gruppa som kjem betre ut er bortebruarar med kort reiseavstand som før ikkje mottok bortebruarstipend. Desse vil no få innrekna bortebruarstillegget som det i sin tur skal reknast stipend av.

For å oppsummera:

Stortingsmeldinga følger opp den same utdanningspolitikken som har blitt ført i heile

etterkrigstida : Studiefinansieringa er eit instrument som staten brukar for stimulera til utdanning i den grad det er uoverensstemmelse mellom på den eine sida gruppa av utdannings-søkande sin evne/vilje til å finansiera utdanninga sjølv, og på den andre sida kapitalen sitt subjektive behov for høgt utdanna arbeidskraft. Sett i denne sammenhengen er det ikkje til å forundra seg over at den kapitalistiske staten, på bakgrunn av den høge arbeidsløysa, og dermed uten fare for å skada eigne interesser, dristar seg til å korta ytterlegare ned på tilbakebetalingstida og å innføra renters rente.

Ideen med å endra modell er nermast genial. I eit par år no har interesseorganisasjonane brukt massevis av tid og krefter på å hjelpa til med å laga modellar for omfordeling av brødsmlene slik at flest muleg skal bli nøgde med studiefinansieringa og ikkje lenger véra redde for å sylta seg ned i gjeld. I denne situasjonen er det "dags" for ei høgreregjering å leggja fram forslag om ei ordning som tidlegare er fåreslått av ein samrøystes (Ulf) Sand-kommite, der det sat både DNA- og SV-folk.

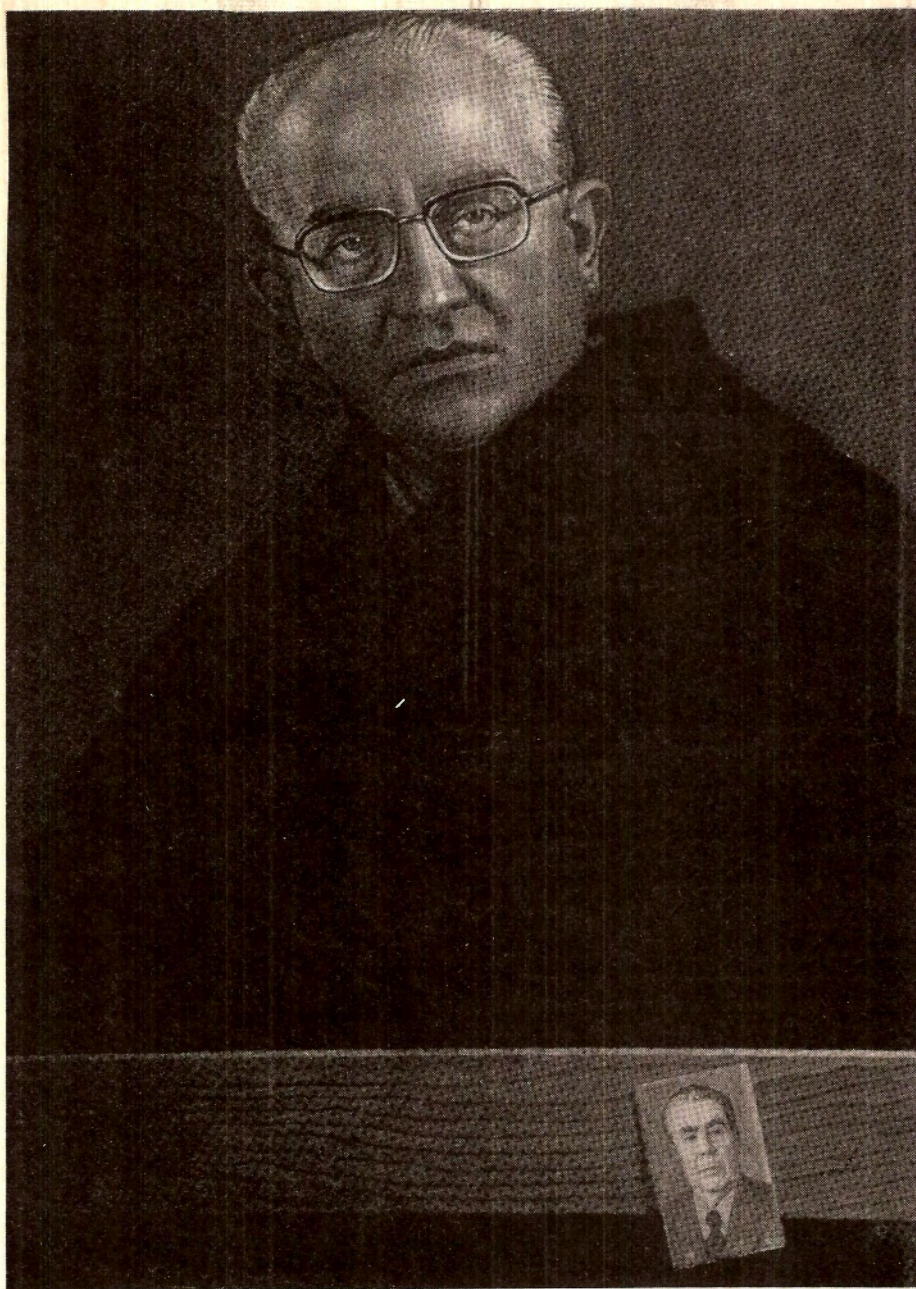
Det mest iaugnefallande med meldinga er forslaga om nedkorting av tilbakebetal-

ingstida og innføring av rentersrenter. Det er ikkje usannsynleg at desse tinga vert trekt attende for dermed å få full applaus for hovudinnhaldet i meldinga : Ein ny strategi for nedskjeringar få studiefinansieringa, med hovudformål å narra Senterpartiet, Bygdenoreg og "Venstresida" til å tru at ein trass alt har fått ein betre modell, og få alle til gløyma at det finst geografiske og sosiale skiljer i dette landet.

For å takla dei problema ein i dag møter i nedskjeringspolitikken, innfører departementet ein ny modell der nedskjeringsframstøytane vil passera dei barrierane som dagens ordning set. Og det uten at det tilsynelatande merkast.

Som ei lita gulrot "innfrir" staten kravet om at alle reelle bortebruarar skal få stipend. Det ein derimot snakkar mindre om er at det ikkje kjem på tale å finansiera dette på annan måte enn ved å redusera den allereie for knappe stipendsatsen.

Sovjetimperialismen og produksjonsforholda

Av JON SANDVIK

I snart et tiår, helt siden USA's nederlag i Indo-Kina, har Sovjet vært den mest aggressive av de to imperialistiske supermaktene. Den laangsiktige tendensen i endringa av styrkeforholdet mellom USA og Sovjet nytter det ikke lenger å lukke øya for. Den sovjetiske generalstabssjefen Ogakov uttrykte det slik, i forbindelse med 38 års dagen for Hitlers fall (referert av Dagsrevyen):

"De kreftene finnes ikke i erden som kan stanse sosialismens seierrike framgang på denne planeten. Disse kreftene finnes ikke, og de skal ikke finnes."

Spørsmålet som må stilles er: er et vi ser virkelig sosialismen på frammarsj?

Sovjets ekspansjon må forklares fra et marxistisk standpunkt. Så lenge Sovjet kritiseres fra et borgerlig standpunkt, hvor valget nærmest stilles mellom frihet eller sosialisme, vil de prosovjetiske kreftene alltid ha spilerom. Vesten representerer nemlig ikke et reelt politisk alternativ. Og dermed kan holdninga til Sovjet lett reduseres til et spørsmål om pragmatisme og statsfornuft – den sterkeste får rett.

Nettpublisering ved Forvaltningsorgan for AKPs partihistorie (www.akp.no) 2018

Kanapt en samfunnskritiker, hverken i Vesten eller i Østblokklanda vil si at arbeiderklassen har makta i Sovjet eller at Sovjet er et sosialistisk land. Den Sovjetiske systemkritiker Michael Yoslensky, som i dag er bosatt i Vest-Tyskland, forsøker å legge et marxistisk perspektiv på sin kritikk. I boka "Nomenklatura" beskriver han hvordan en ny klasse bestående av partitopper, byråkrater og høyere militære har den reelle økonomiske og politiske makta i Sovjet.

Netopp det faktum at de anonyme eierne i Sovjet unionen lar sin eiendom forvalte gjennom staten – den herskende klasses apparat – gjør det mulig å helt klart identifisere eieren. Slik er det i alle fall om man anlegger et marxistisk perspektiv. Eieren kan ikke være "hele folket". Eieren må være den herskende klassen, som ikke er "proletariatet organisert som herskende klasse" – såvisst ikke – emn som er nomenklaturklassen

Nomenklaturklassen har skapt en militær-maskin som tuer den fjerneste avkrok på kloden, og som allerede i dag sender sovjetiske arbeidere i døden for å underkue det afghanske folket.

Mot disse forholda reiser det seg et opprør, i dag tydeligst i periferien, representert ved Solidaritet i Polen. Dette er like naturlig som at opprøret mot Hitler-Tyskland også begynte i periferien, på Balkan, og først seinere spredte seg til maktas sentrum hvor undertykkinga var langt sterkere. Derfor kan vi trygt si at kimene til opprør i Sovjet sjøl, før eller siden vil vokse seg sterkere.

Disse observasjonene, som i dag nærmest er trivielle, er ingen forklaring på at Sovjet er kapitalistisk, men representerer et nødvendig utgangspunkt som en slik forklaring må starte fra. Når det i dag er en utbredt motvilje mot å kalle Sovjet kapitalistisk, så henger dette sammen med at kapitalismens natur sjøl er dårlig forstått. Kapitalismen reduseres gjerne til et reint juridisk eieomsforhold, der en enkelt kapitalist eier for eksempel en maskin eller en fabrikk. Dessuten framstilles den frie konkurransen av enkeltkapitalister på et åpent marked som kapitalismens fremste kjennetegn, enda kapitalismen for snart hundre år siden vokste over i imperialismen og monopolkapitalisme. Disse to misforståelsene må først oppklares.

SAMFUNNSMESSIG KAPITAL

Ingen steder hos Marx vil du finne at han knytter kapitalforholdet til den reint formelle juridiske eiendomsretten. Der han behandler aksjeselskaper beskriver Marx hvordan denne formelt private retten må miste fotfeste under kapitalismen.

"Kapitalen, som sjøl hviler på en samfunnsmessig produksjonsmåte, og forutsetter en samfunnsmessig konsentrasjon av produksjonsmidler og arbeidskraft, opptrer her som samfunnsmessig kapital, altså som noe forskjellig fra privat kapital, og dens operasjoner tar form av samfunnsmessige i stedet for private operasjoner. Dette er avskaffinga av kapital som privat eiendom innen for ramma av den kapitalistiske produksjonen sjøl."

Marx knytter den kapitalistiske eiendommen til forholdet mellom klassene i produksjonen. En historisk bestemt måte å organisere den totale samfunnsmessige

produksjonen på. Marx sier at eiendom har blitt borgerskapets rett til å tilegne seg arbeiderklassens ubetalte arbeid. Og han forklarer at kapitalismens egentlige produkt er de kapitalistiske klasseforholda, og altså ikke alle de tinga butikkene renner over med.

En av de forutsigelsene til Marx som kanskje er mest anerkjent utenfor marxistenes egen sirkel, er forutsigelsen om den stadig økende sentraliseringa av kapitalen. Det som derimot ikke er allment anerkjent, er hva denne kapitalakkumulasjonen er et uttrykk for. I "Lønnsarbeid og kapital" sier Marx at:

"Kapitalen har blitt makta til en del av samfunnet over resten - en makt som reproducerer seg og øker, ved å bytte seg mot direkte levende arbeidskraft."

Kapitalen får en selvstendig eksistens. Dette "arbeidernes ubetalte arbeid" fører altså både til at stadig større del av folket underlegges lønnsslaveriet, samtidig som at herskerne mer og mer får karakter av reine redskaper i kapitalistklassens kollektive herredømme. Kapitalisme er altså først og fremst en stadig gjenskaping av de borgerlige klasseforholda i en stadig mer kompleks form. De borgerlige stats- og militærmaskineriene er de høyeste produktene av denne utviklinga.

Det er også verdt å merke seg at en av de første som startet denne forvekslingen av monopolisering og statsdrift med sosialisme, var Eduard Bernstein, det moderne sosialdemokratiets far. Det er altså en gammel ideologisk tradisjon som har hatt som mål å få arbeiderklassen til å gi opp kampen om statsmakta og underordne seg monopolborgerskapets diktatur.

OPPHEVING AV KONKURRANSEN UNDER KAPITALISMEN

Kapitalakkumulasjonen fører til monopol-dannelse som i økende grad fortrenger den frie konkurransen. Med den krisa som utvikla seg i imperialismen fram mot 1. verdenskrig oppstod det også ei krise i marxismen. I teorien om "ultra-imperialismen" hevda Kautsky at de imperialistiske maktene gjennom overenskomster, på fredelig vis kunne fordele utbyttinga mellom seg. Mot dette hevda både Lenin og Bukharin at opphevelsen av konkurransen mellom monopoler i enkeltland eller blokker av land bare var relativ, forbigående, at den var et middel i kampen om interesser på verdensmarkedet. Under imperialismen flyter kapitalen over landegrensene til områder der utbyttingsgraden og profitten er høyere. Verden blir oppdelt i interesser, først på basis av styrken til de økonomiske monopolene, dernest på basis av den politiske og militære styrken til de herskerapparatene disse monopolene har skapt i sine hjemland. Staten og monopolene smelter mer og mer sammen til en organisme som regulerer produksjonen innad i disse landa, mens den kapitalistiske konkurransen føres over på et nytt plan, til verdensmarkedet. Verdensmarkedet har blitt kapitalismens virkelige marked, og verdenskrigene har blitt uttrykket for den kapitalistiske konkurransen.

Hitler-Tyskland er stjerneeksemplet på ei slik utvikling. Under Hitler blei de forskjellige kapitalene tvangssammenslutta i karteller. Hele økonomien blei satt under statlig styring. Kjøp og salg, investeringer og priser blei bestemt av staten.

til en plan. Dette var nødvendige tiltak i kampen for "Lebensraum", det var nødvendig for å kunne militarisere.

Den midlertidige opphevinga av konkurransen representerer altså ikke noe brudd med kapitalismen, men "setter den tvert om på spissen" som Engels sa. Overføringa av konkurransen til det internasjonale plan er et nødvendig produkt av motsetninga mellom på den ene sida utviklinga av produktivkreftene representert ved den oppadstigende imperialismakta, og på den andre sida de rådende produksjonsforholda representert ved forfordelinga av interesser fører til en relativ nedadstigende imperialismaktenes favør.

VERDILOVEN OG PRODUKSJONSFORHOLDA

En kritikk av Sovjet som utelukkende tar utgangspunkt i eksistensen av et sterkt statsapparat griper heller ikke det sentrale punkt. I "Det kommunistiske manifest" sier Marx at proletariatet under sosialismen skal:

"sentralisere alle produksjonsmidler i statens hender, det vil si i hendene til proletariatet organisert som herskende klasse"

I åra like etter Oktoberrevolusjonen gjorde de sovjetiske kommunistene nye erfaringer om nødvendigheten av et sterkt sosialistisk statsapparat. Mye av grunnmønsteret i den politiske maktstrukturen i Sovjet ble lagt opp under Lenin i 1921/22, i kamp mot den såkalte "arbeideropposisjonen" hvor Bukharin og Trotsky spilte sentrale roller. Her blei en desentralisert styringsform avvist. Proletariatet måtte utøve diktaturet sitt gjennom en elite, sa Lenin. Denne diskusjonen kan vi ikke gå nærmere inn på her. Vi må diskutere de mer grunnleggende forholda i produksjonen.

Liksom de kapitalistiske produksjonsforholda betinger den borgerlige staten, så

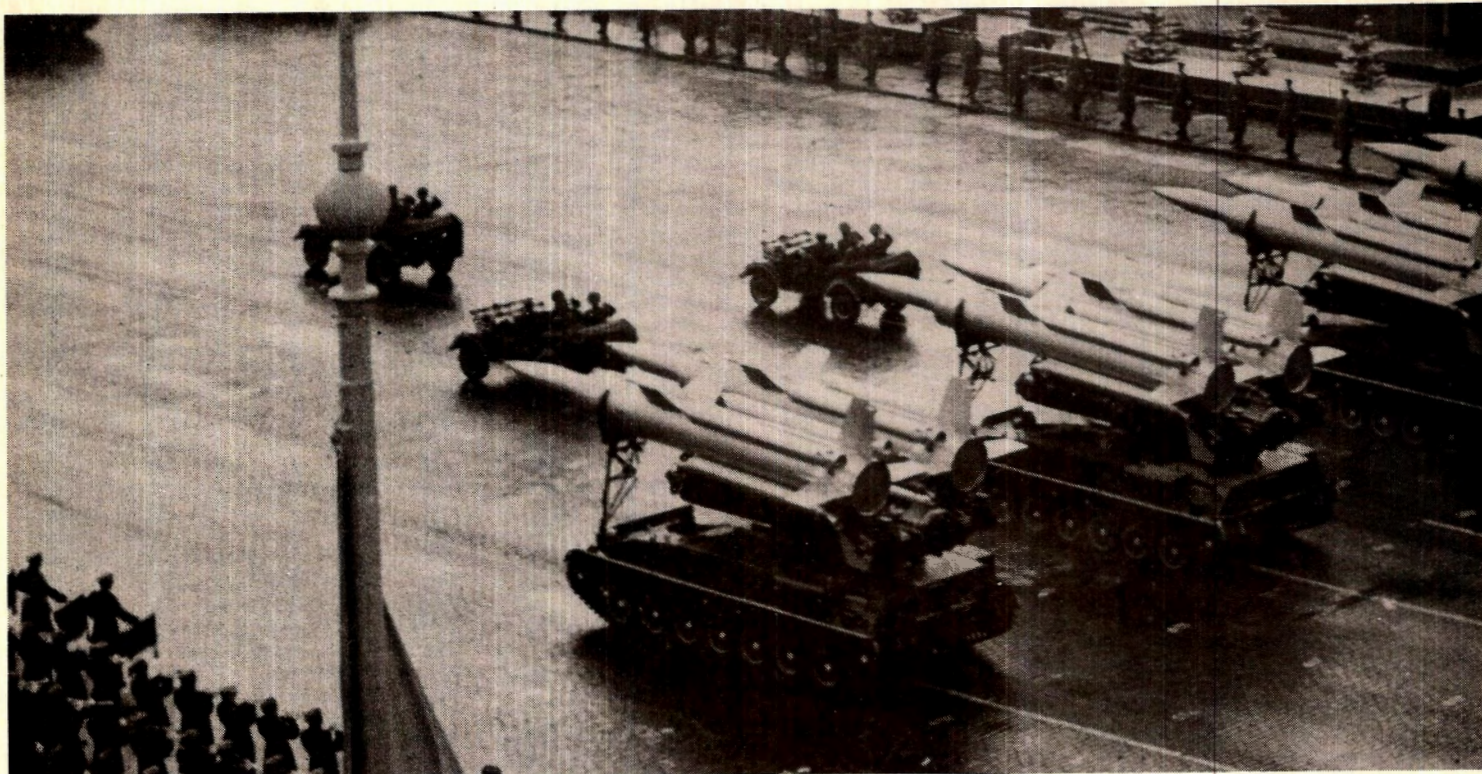
betinges opphevelsen av disse produksjonsforholda den sosialistiske staten. Og produksjonsforholda er i siste instans bestemt av produktivkreftenes utviklingsnivå, dvs. av konsentrasjonsgraden av arbeidskraft og maskiner, teknologisk og intellektuelt nivå. Sosialismen er en overgangsperiode mellom kapitalismen og det klasseløse samfunn der den sosialistiske statsmakta skal sikre at produktivkreftenes videre utvikling fører til en gradvis fortrenning av kapitalistiske produksjonsforhold og ikke til en stadig gjenskaping av disse.

Kapitalistiske produksjonsforhold kommer til uttrykk gjennom verdilovens virke. Verdiloven, er bytte av like verdier mot like verdier. Verdien av en vare er bestemt av den samfunnsmessige nødvendige arbeidstida som er lagt ned i vara. Det er altså like arbeidsmengder som byttes. Hvorfor er det sånn, spør Marx. Fordi det er den naturlige måten å fordele det samfunnsmessige totalarbeidet på ved et visst historisk nivå av produktivkreftenes utvikling. Verdiloven forutsetter klassedeling og utbyttinga. Derfor måtte de borgerlige økonomene forklare at verdiloven var en evig naturlov. Marx forklarte at med produktivkreftenes videre utvikling ville det en dag bli mulig for arbeiderklassen å fordele arbeid og produkter etter en plan, på tvers av verdilovas diktat.

Også under sosialismen vil verdilova for en lang periode presse seg på tenkninga til både de umiddelbare produsentene og til disses representanter i forvaltninga av merproduktet. Den vil frstå som den mest naturlige og rasjonelle måten å fordele arbeidet på. I artikkelen "Sosialismens økonomiske problemer" gitt ut i -52 diskuterer Stalin problemet med verdilova relativt inngående. Han sier at pga de endra samfunnsforholda vil verdilova bli gradvis fortrent av "loven om den planmessige utviklinga av folkehusholdninga". Samtidig sier Stalin at denne lova bare kan virke fullt ut om planen skal løse en helt

Sovjetisk propagandaplakat fra 30-åra.

bestemt oppgave, denne formulerte han i sosialismens økonomiske grunnlov.

"Sikring av den maksimale tilfredsstillelse av hele samfunnets stadig voksende matrielle og kulturelle behov gjennom uavbrutt økning og forbedring av den sosialistiske produksjon på grunnlag av den høyeste teknikk".

Stalin satte fingern på målet for produksjon. Dette er avgjørende. Samtidig pekte han på at den sosialistiske planen var et uttrykk for de endra produksjonsforholda for arbeiderklassens kollektive vilje i produksjonen. Kampen mellom verdilova og planen var et uttrykk for kampen mellom borgerlige og sosialistiske produksjonsforhold. Samtidig må Staling kritiseres for at han ikke var nok oppmerksom på den faren han sjøl pekte på.

"Ulykken er at våre bedriftsledere og planøkonomer, med få unntak, har dårlig kjennskap til verdilovas virkninger." For Staling sjøl hang fast i forestillinga om kapitalisme som reint juridiske eiendomsforhold.

"Men hvis produksjonsmidla ikke lenger er private, men sosialistisk eiendom... hvis utbyttingssystemet er avskaffa for lenge sida, hva da: kan en da gå utifra at vareproduksjonen likevel vil føre til kapitalisme? Nei, det kan en ikke. Og vårt samfunn er nettopp et slikt samfunn."

Sovjetbyråkratiet blei utvikla under Lenin og Stalin, som et helt nødvendig redskap for å administrere samfunnet. Nomenklaturaen ble satt opp som en fortegnelse over viktige poster i samfunnsmaskineriet, for bedre å kunne kontrollere disse postene. Men kommunismenes i Sovjet var ikke nok bevisst, hva klassekampen kunne utvikle dette sjiktet til. Hvordan de nødvendige elementene av vareproduksjon forma tankene til dette sjiktet og fikk dem til å presse på for å gi ytterligere plass for verdilova og vareproduksjonen, selv innfor ramma av altøverveiende statlig eiendom.

BORGERLIGE PRODUKSJONSFORHOLD I SOVJET

Kmapen om verdiovens plass i sovjet-økonomien sto gjennom hele den sosialistiske perioden. Særlig skarp var den før utarbeidelsen av den første femårsplanen i 1928. De første planutkasta var reine pseudoplaner. Ekstrapoleringer eller prognoser over hvordan de forskjellige delene av økonomien av seg sjøl ville utvikle seg. I disse planutkasta spilte planen en passiv rolle i forhold til verdilova, arbeiderklassens diktatur over produksjonen var udefinert. Som kjent blei nye planer med "umulige" målsetninger satt, og nådd.

Nye kamper blussa opp like før Stalins død med lederen for Gosplan, Voznesensky, som argumenterte for ei utvida rolle for verdilova, verdilova skulle regulere fordelinga av arbeidet. Stalins "Sosialismens økonomiske problemer" er en polemikk mot slike standpunkter.

Raskt etter Stalins død fikk imidlertid denne borgerlige linja for produksjonen virkelig innflytelse. I rapporten til den 22. kongressen i -61 sa Mikojan "Vare-penge-relasjonen, som er uatskillelig fra sosialismen vil overleve hele perioden med overgang til kommunismen." Dette kommenterer Maurice Dobb slik: "Uttalelser som disse har skapt en atmosfære der det diskuteres nye desentraliserte former for den sosialistiske økonomien som bare et tiår tidligere ville blitt fordømt som "markedsautonomisme". Seinere kom diskusjonen om Liberman-reformene. Den sovjetiske økonomen Liberman lanserte i september -62 forslag til reformer som ville gi bedriftene radikalt større handlefrihet kombinert med et nytt incentivsystem for bedriftene. Han sa: "det foreslåtte system vil frigjøre den sentrale planlegginga fra smålig diktering over bedriftene, en diktering som ikke utføres med økonomiske, men med administrative metoder. Bedriftene sjøl veit best og kan sjøl oppdage sine utviklingsmuligheter"

3 år seinere utstedte faktisk Kosygin direktiver om å gjennomføre reformer etter Libermanlinja. Men allerede på 50-tallet hadde de nye ledene gjennomført

reformer innen jordbruk, og i forholdet mellom tung- og lettindustri som brøyt med "loven om den planmessige utviklinga av folkehusholdninga".

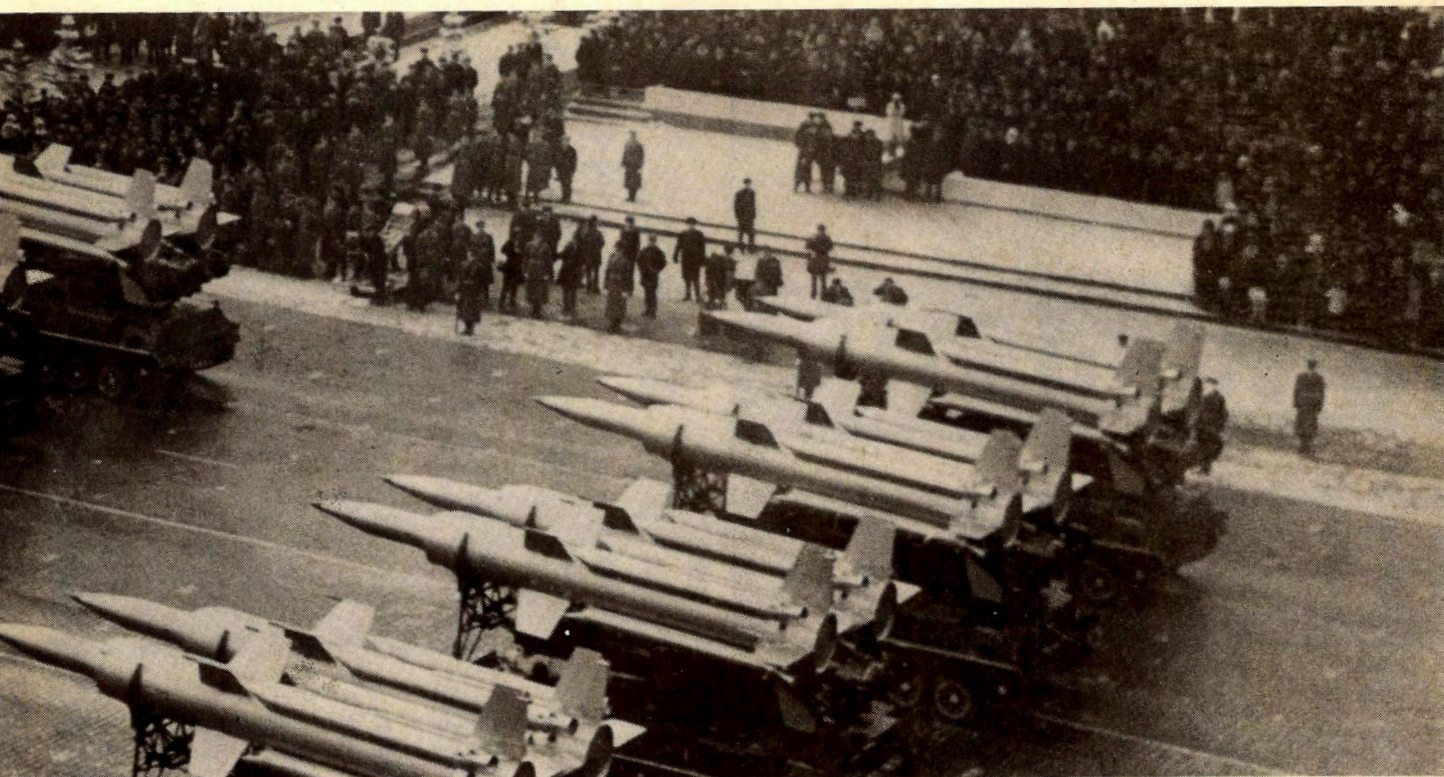
Det er viktig å se på dette som uttrykk for noe mer grunnleggende. Som uttrykk for framveksten av nye klasseforhold. Byråkratiet og partiet hadde gitt opp kampen for å mobilisere arbeiderklassen til utvikle produksjonen for sine mål. Det eneste de forsto var tilbud og etterspørsel, profitt og urentabel drift. "Det fins to veier økonomien kan gå framover etter", sa Stalin omkring 1930, "den kapitalistiske og den sosialistiske". Den kapitalistiske veien sto åpenbart sterkt omkring 1965. I dag kommer verdilovens diktatur klarest til uttrykk gjennom Sovjets opptreden på verdensmarkedet. Hver eneste partikonkress i 70-åra har slått klart fast at ekspansjon på verdensmarkedet skal sikre fornya vekst.

Det blir i dag ikke lagt skjul på at jakten på maximal profitt på verdensmarkedet styrer organiseringa av produksjonen innad i Sovjet. To sitater fra V. Malkevich: "East-West economic cooperation and technical exchange" utgitt i 1981 vil være opplysende.

"Økningen i verdenshandelen tvinger den nasjonale produsent til å måle sine prestasjoner mot minimumskostnad og maksimal effektivitet i andre land. Slik formes en internasjonal standard ofr kostnader etc, i produksjon av varer".

"Denne orienterin i retning av å nytte alle tilgjengelige muligheter som tilbys av internasjonal arbeidssdeling, og anvendelsen av internasjonale kostnadskriterier i vurderinga av effektiviteten til det ene eller andre økonomiske program skaper betingelsene for gradvis utforming av optimale økonomiske strukturer og optimal fordeling av produktivkreftene, med det mål å oppnå optimal effekt av investeringene."

Omteorien er omsvøpssløs så er den faktiske utviklinga av Sovjets internasjonale varehandel vel så klar. Sovjet har utvikla seg til nettoimportør av mat i 1970-åra og 1980-åra. Importen av konsumvarer

Parademarsj på Den røde plass i Moskva.

utgjør ca. 10% av konsumet. Enkelte bransjer er bortimot fullstendig avhengige av import av maskiner, mens andre bransjer som stål, olje og landbruksmaskiner i stor grad produserer for eksport. I gjennomsnitt ligger eksportproduksjonen hos disse bransjene på over 20%. Lønnsom produksjon utvikles og går til eksport, ulønnsom produksjon bygges ned og baseres på import.

Utenrikshandelen i Sovjet utgjør i dag vel 15% av BNP og har økt raskt siden Krustsjovs lansering av politikken med fredelig sameksistens, fredelig kappestrid i 1956. I dag er denne utenrikshandelen relativt på høyde med USAs. De indre kapitalistiske produksjonsforholda i Sovjet viser seg gjennom karakteren i utenrikshandelen.

KAPITALEKSPORT/MILITARISERING

Med denne innrettinga av produksjonen tvinges de sovjetiske lederne av konkurransen på verdensmarkedet, til å søke kontroll over arbeidskraft i andre land hvor utbyttingsgraden og profittraten er høyere. Målet med kapitaleksporten under imperialismen er ikke det i seg sjøl å sende penger ut av landet. Målet er å skaffe seg makt over fremmed arbeidskraft slik at større pengemengder kan sendes hjem. En nydelig illustrasjon på dette forholdet er Sovjets plyndring av Polen gjennom systemet med transfer-rubler. Sovjet bruker den politiske og militære makta si over Polen til å tvinge landet til å selge mat og industrivarer til Sovjet mot betaling i ikke-konvertibel valuta, verdiløs papir. Gjennom økonomisk og militær "bistand" har også Sovjet klart å skaffe seg relativ stor innflytelse i en del land i den tredje verden, særlig i den arabiske verden og i bananrepublikken Cuba.

Absolutt sett er imidlertid Sovjets kapitaleksport liten. Men det er ikke noe nytt at oppadstigende imperialistmakter har liten kapitaleksport. Hitler-Tysklands kapitaleksport var også forsvinnende liten i verdensmålestokk. Det er også ganske naturlig. Det henger sammen med at verden

allerede er delt opp i interesse, lærer, de feitest bitene er allerede tatt.

Den høyere utviklingstakta i produktiv-kreftene i Sovjet står i skarp motsetning til fordelinga av interessesfærene i verden. Fra 1917 til 1980 har Sovjets industriproduksjon økt fra 3% til 20% av verdens samla industriproduksjon. Om vi regner Comecon med blir andelen 33%. Sovjets BNP i % av USAs har økt fra 45% i 1955 til 62% i 1977 (CIA tall). De internasjonale politiske forholda som hindrer at Sovjet kan kompensere for synkende profitttrate i hjemlandet med økt kapitaleksport, har tvunget kapitalen i Sovjet til økt militarisering. Dette er virkelig en ekstrem form for kapitalakkumulasjon. Med hvilke andre midler en krig kan en oppdeling av verden tenkes under imperialismen, spør Lenin. Militariseringa skjøyt fart med Bresnjevs maktvertakelse på midten av 60-tallet. I 1965 var militærutgiftene 10% av BNP, i 1970 11,5% og i 1975 15%. Vestlige kilder anslår at så mye som 60% av Sovjets produksjon indirekt eller direkte er styrt av militærapparatets og krigsforberedelsens interesser. Dette er årsakene til at det fremdeles er stor grad av planmessighet i utviklinga av Sovjets økonomi. Vi har sett hvordan sovjetlederne jakter på maksimal profitt, og at for å oppnå dette søker de kontroll over fremmed arbeidskraft som gir større avkastning på kapitalen. Når politiske forhøp forhindrer dette lagrer de opp makt i et militærmaskineri akkurat som du lagrer opp energi i ei spent stålfjær.

PLAN; IMPERIALISME OG SOSIALISME

Jeg vil avslutte med noen ord om plan-, imperialistisk og sosialistisk plan. Det er plan over økonomien i Norge i dag, på en måte kan vi si det. Priser reguleres, ulønnsom produksjon opprettholdes med statsstøtte, jordbruket subsidieres, kollektivtransport og et sosialvesen opprettholdes til tross for at de er ulønnsomme foretak. Er dette sosialisme? Selvsagt ikke. Borgerskapt er tvunget til å opprettholde disse forholda av klassekampen. Hele tida undergraves de imidler-

tid av verdilovens virksomhet. Under monopolkapitalismen kan verdiloven imidlertid forhindres fra sette seg ut i livet, selv om den virker uavbrutt. Med den økonomiske krisa som satte inn i 70-åra, krevde imidlertid verdiloven sitt, nå MÅ borgerskapet rette kniven mot alle uproduktive sektorer av økonomien.

Det finnes et utall beretninger om den irrasjonelle karakteren til sovjetøkonomien. Hvordan planmål mange steder ikke er reelle, hvordan det mange steder ikke finnes reell kontroll og styring, beretninger om kaos og sløsing, Sovjetøkonomene uttrykker i klartekst at jakten på maksimal effekt av kapitalinvesteringene ligger til grunn for kanaliseringa av ressursene innad i Sovjet. Alt dette viser at under planen rår verdiloven. En del av verdilovens effekter forhindres imidlertid fra å spille seg ut. De er undertrykt midlertidig for at det sovjetiske borgerskapet skal nå sine langsiktige mål. Hele denne klassens interesser er nå fokusert om oppbygginga av et militærapparat som i alle sine deler har en aggressiv karakter. Det er helt naturlig å forutsi at når denne klassen har nådd sitt langsiktige mål, en radikal nyoppdeling av interessesfærene i verden, så vil også mange av de irrasjonelle trekkene ved sovjetøkonomien forsvinne. Sovjetøkonomien er ikke planlagt i vår forstand, å si det inneholder en fullstendig vulgarisering. Planen blir en lov under sosialismen på grunn av de endra produksjonsforholda. Den uttrykker arbeiderklassens diktat over produksjonen, vilje i produksjonen. Planen skal sikre en tilfredsstillende av det arbeidende folkets stadig økende materielle og kulturelle behov, og sikre en utvikling av produksjonsforholda i retning kommunismen. Å påvise en viss styring av ressursene "gjelds ikke" som "plan" så lenge verdiloven rår. Planen som LOV, må stadig fortrenge verediloven, det er et uttrykk for klassekampen mellom arbeiderklassen og kimene til et nytt borgerskap under proletarietets diktatur. Når vi snakker om plan og marked i Sovjet, DET ER IKKE SNAKK OM TEKNISK, MEN OM POLITISK.

Mot år 2000:

Farvel til

Kardemomme by!

Av BJØRN OLAV UTVIK

Det er harde tider. I Vesten auker arbeidsløys like fort som SS 20 rakettane i aust. I 3. verda følgjer den eine hungerkatastrofa på den andre, mens det internasjonale pengefondet hyler om at lønene må ned. Krig og opprør er dagens orden i svært mange av dei fattige landa. Miljøødeleggingar sager stadig meir av den greina vi alle sit på - skogane blir hogd ned, havet forsøpla av atomavfall og olje.

For kvar dag skjer kravet skarpare i øyrene: det morderiske kapitalistiske anarkiet må erstattast av plan - ressursene på jorda - og dei utrullege tekniske hjelpemidla som er utvikla - må brukast til å verne miljøet, til å avskaffe fattigdom, svolt og sjukdom, til å byggja ein ny verdssivilisasjon utan klasseskiljer.

AKP(ml) og studentforbundet NKS er organisert for å styrta borgerskapet si makt i Norge - som ein lekk i den verdsomsemnande kampen mot kapitalismen. Men den revolusjonære rørsla i Norge er svært liten.

EI FREDELEG LØYSING?

Mange som er samde i mykje av kritikken vår av samfunnet meiner at problema må løysast på fredelig vis "innafor det norske demokratiet", og dei er for auka u-hjelp for å bota på elendigheta i Sør. Nokre er samde i at væpna opprør må til i Asia, Latin-Amerika, Afrika, men ikkje HER, i demokratiske Norge. Dessutan skremmer erfaringane frå dei landa sm kallar seg sosialistiske - omveltningar har i siste instans berre førd til undertrykkjing i ny form. Løysinga blir: vi må finna ein tredje veg - mellom kapitalismen og "den doktrinære sosialismen".

DENNE TREDJE VEGEN ER EIN ILLUSJON, men det er ikkje noko tilfele at ein slik illusjon står sterkt her på berget. Velstanden i etterkrigs-Norge og den lange perioden med indre fred i landet, har gitt grunnlag for idear om Norge som Kardemommeby. I denne byen som Torbjørn Egner har dikta og alle vi under 35 har fått inn i oppveksten, seier loven: "Man skal ikke

plage andre, man skal være god og snill, og forøvrig kan man gjøre som man vil". Ellers er det underforstått at byen ikkje plagar andre heller. Denne tanken om at samfunnet vårt har løyst alle kapitalismens problem, og samstundes har alle fordelane, er djupt rotfesta i Noreg, og den slår over i idear om at ale andre kunne gjera det same - berre dei var like smarte som oss nordmenn.

Men - Kardemomme by er ikkje anna enn "løgner og forbannet dikt" og dei som vil byggja ein framtidsstrategi på den, kjem til å klaska trynet i fjellveggen.

KLASSESTRID I K-BY

For det første: det demokratiske velferds-Norge utan klasseskiljer er og har alltid vore ei myte. Levestandarden for arbeidsfolk har auka kraftig, det er rett, men det er og det det heile koker ned til. På den andre sida:

- Dei materielle klasseskilja har slett ikkje blitt mindre, dei er minst like skarpe som før. Dette er klart for alle som vil undersøka - butilhøve, arbeidstilhøve, feriar, mat, drikke, landsted, fornøyslar. Borgerskapet har alltid visst detta svært godt. Er du i tvil, prøv å rekruttera anleggsarbeidarar eller butikkekspeditørar i Holmenkollåsen. Dessutan har slett ikkje alle fått like del i "velstandsparadiset". Mange stader i landet har struktur-rasjonaliseringa lagt etter seg bygder og kommuner der valet er uføretrygd eller langpendling. Stadig fleire blir kasta av profittkarusellen og endar i stoff- og alkoholproblem.

- Makta er det framleis dei store finansgruppene som har. At staten har vakse fram som ein konkurrent til dei store private monopola rundt DnC, Bergen Bank og Kredittkassa endrar særst lite. For det er profitten som styrar. Trass i dei enorme oljeinntektene blir helse- og skulevesen trappa ned, lønene blir skvisa. Oljepengane skal brukast til investeringar i utlandet, til auka oljeutvinning. Siktemålet er ikkje å tilføra folk gode, men å få maksimal avkastning for kapitalen. Derfor slås Tyssedal og Sulitjelma for livet. Derfor planlegg staten å leggja ned 104 einsidige industristader over heile landet. Denne

politikken er det grunnleggjande semje om frå DNA til Høgre. Tyssedal og Sulis er ikkje dei første som går. Lista er lang: Knaben, Hamningberg, Bjørnsund - enten ministrane heiter så eller så må heile samfunn vika når kapitalen kan få meir profitt andre stader. Dette er kapitalismens jernlov uavhengig av storting og kommune-styre.

"VELFERD" SUGD UT AV DEI FATTIGE

For det andre: velferdsNorge er for ein stor del bygd på utsugning av 3. verda. Gjennom den nære tilknyttinga til den vestlege imperialismen har Norge teke del i plyndringa av billige råstoff og salg av dyre ferdigprodukt. Ikkje minst er skipsfarten - kjelda til "vår ære og vår makt" - bygd på at Norge har spela ei stor rolle innafor i-landas monopol på sjøtransport. Dette syner den desperate kampen Norge har ført i internasjonale fora for å hindra u-landa i å byggja opp ein eigen flåte. Profittane frå denne plyndringa har gjort det råd for dei norske borgarane å gje arbeidsfolk levekår som sikrar fred i landet - slik har og u-landa finansiert "demokratiet" - så lenge folk stort sett er fornøyd med systemet går det greit å gje ein viss fridom til organisering og meiningssytring.

TIMEGLASET ER FULLT FOR DEN NORDISKE IDYLLEN

For det tredje: som historisk fenomen er "den nordiske velferdsstaten" ein parentes - og pælane han står på er i ferd med å råtne.

- Sidan tidleg på 70-tallet har den voldsomme veksten i etterkrigstida stagnert og slått om i ei krise som nå rammar heile verdskonomen. Borgerskapet tar ei rad tiltak for å halde profitten oppe - sams for dei er at dei rammar arbeidarane og at dei på sikt skjerpar krisa:

* bedriftar blir nedlagde i mengder, og statlege institusjonar skjer ned på arbeidsstokken.

Dermed aukar tlet på arbeidsløse som frå før er 32 millionar i OECD-landa. Etter kvart kjem det og eit press for å senke utbetalingane til dei arbeidsløse - usemje om detta var med å fella Schmidt-

Politimester Bastian.

regjeringa i Vest-Tyskland. Lønene blir pressa ned, gjennom svære mediekampanjer som gråt for konkurranseevna og gjennom tvangslovar og politi mot streikar når det trengs. Slik blir profitten halde oppe - men slik skrumpar og det kjøpedyktige markedet - og slik vender den opne nauden tilbake - som suppekøane i England og USA.

* profittkrise tvinger kaitalen til å investera i den nyaste teknologien for å produsera billigare. Dette gir kortsiktig gevinst, men samstundes blir arbeidarar rasjonalisert bort (det er jo nettopp poenget), og arbeidsløysa aukar.

* produksjonen blir flytta til fattige land, der unge ugifte kvinner slit 12 og 16 timers dag for sultelønar. Profitten aukar men det same gjer arbeidsløysa i i-landa.

Desse t siste faktorne gjer det truleg at arbeidsløysa i vesten ikkje vil minka sjøl om det skulle komma eit konjunkturoppsving (slik Aftenposten nå lovar oss minst ein gong pr dag).

Slik "løyser" kapitalen krisa, ved å berede grunnen for nye kriser, og ved å fjerna grunnlaget for den sosiale freden.

- Krisa rammer den tredje verden hardest av alle. Svaret begynnar å komma i form av auka folkeleg motstand mot den IMF-dikterte svelt-ihjel politikken - som nå i Brasil og Chile. Eit opprør mot imperialismen - her - makt bak kravet om ny økonomisk verdordning, ville riva grunnen under "den norske idyllen".

Framtida er ikkje harmoni, men skjerpa

kamp mellom borgarskap og arbeidarklasse. Borgarane vil halde oppe profittsystemet - arbeidarane sine interesser krev at det blir erstatta med plan. I denne kampen må intellektuelle og studenter velja side - for arbeidarklassen og framtida - eller for borgarskapet og det systemet som held på å drive verda utfor stupet.

DEN TREDJE VEGEN ER STENGD

Det finst ikkje noko imellom her - ein menneskeleg ressursvennleg kapitalisme eller ein blandsingsøkonomiidyll, eller kommune kapitalisme på norsk. Produksjon for profitt har berre eit motstykke: produksjon etter ein plan "for stadig betre å tilfredstill folkets materielle og kulturelle livsbehov" som Stalin uttrykte det. Og berre dei som sjøl ikkje har høve til å gjera seg rike ved profittmaksimering kan gjennom å ta makta innføre ein slik plan: arbeidarklassen.

BLI MED I NKS

NKS har valgt side: Vi jobbar for å vinne flest mogleg studenter for kommunismen, for å organisere studentane sin kamp mot staten, for å knytta band mellom student-rørsla og arbeidarklassen. Vi organiserer studentane til solidaritet med arbeidarar og frigjeringsrørslar i 3. verd og til motstand mot supermaktenes press mot Norge.

- Vi studerer marxistisk teori i lys av utviklinga i dag, vi er med i diskusjonane

for å utvikla ein strategi for revolusjon og sosialisme under norske tilhøve.

- Vi slåss for marxismen på faga mot ideane om det harmoniske Norge, mot borgarleg filosofi og historiesyn osv. Vi prøvar å bruke faga våre for arbeidarklassen og dei undertrykte.

- Vi står i spissen for studentanes kamp for faglige og økonomiske interesser NKS har leia husleigeaksjonar og kamp mot rasing av faga.

- Vi driv støttarbeid for arbeidarar i kamp for skikkeleg løn, for retten til arbeid

- Vi driv solidaritetsarbeid for folka som slåss mot imperilismen: Afghanistan, El Salvador, Palestina.

- Vi slåss for å spreia forståing for at freden berre kan sikrast ved at dei to store krigshissarane USA og Sovjet bli knust.

Borgarskapet sin opne politikk er nå å byggja ned velferdsNorge. I denne tida nyttar det ikkje å opptre som meklar mellom klassane - borgarskapet er organisk knytt til profittsystemet, og dette systemet må vekk før det er for seint. "Kan hende det gjelder å redde vår jord?", skreiv Rudolf Nilsen om revolusjonen alt for 60 år sidan.

- VELG ARBEIDARKLASSEN

- VELG SOSIALISMEN

- VELG FRAMTIDA

- BLI MED I NKS

Enhet og kamp i paradisi

Av BREIFLABBEN

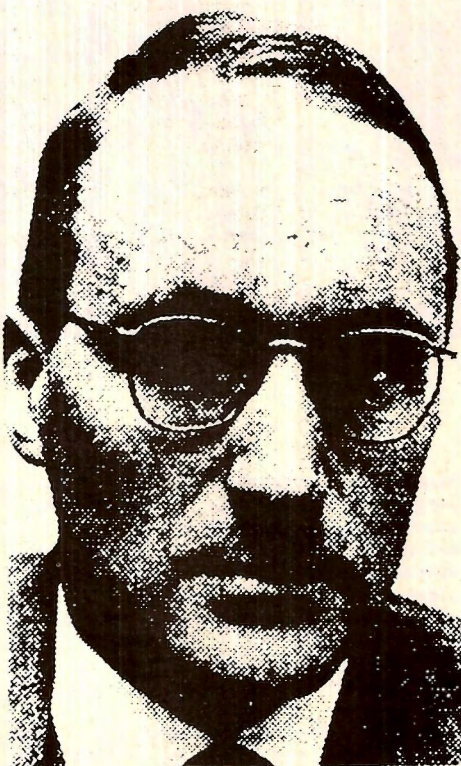
Ingen skal si at ikke borgerskapet fremdeles foster store ånder. Personligheter som i aller høyeste grad "tenker sjøl". Onsdag 4.5. rapporterte "Aftenpostens" E. Egeland fra et "fagseminar om gud, sjelen, engler og demoner" - hvor det med all ønskelig klarhet gikk fram at her var det svære greier på gang. Vi siterer:

"Til akkompagnement av hanegal, hesterinsk og mildt vårregn konsentrerte en variert og umiskjennelig intens faggruppe seg om professor iklassiks idehistorie E.A. Wyllers henimot 500 sider tunge verk "Enhet og annethet", utgitt i relativ stillhet i -81. Om verkets innhold heter det i forordet:

Filosofi er for forfatteren av denne bok: enhetstenknin om gud, verden og mennesket/sjelen mht. det å erkjenne og til det å være og virke. Det er unektelig andre boller enn den analytisk opptrevlende efter manges mening åndløse filosofi som har rådet grunnen også i Norge den siste menneskealder."

Vi tviler ikke et sekund på at det var virkelig store tenkere tilstede på seminaret, men vil spørre: til vilke standpunkter all denne intense tankevirksomheten dem? Det er også naturlig å spørre om hvorvidt Egeland hele tida klarte å skille mellom åndfull enhetstenkning, og hanegal og hestevrinsk, eller om det overhodet var mulig å trekke et slikt skille. Det er med glede vi nå kan referere fra seminarets høydepunkt, behandlingen av det engelske fenomenet.

"Ja, til og med englelæren, angelogien, fikk en seriøs behandling på seminaret, og det er vel og merke itil Wyllers egen forbauselse og glede.

Professor Egil A. Wyller

Det er jo også et tidens tegn at et slikt tema overhode taes opp av en skolert, akademisk formaling, bermket seminar leder S. Mathisen."

Så sant så sant, bortsett fra at vi atakeligvis vil vurdere vår akademikerstand annerledes enn Mathisen på bakgrunn av dette, er vi helt enige i seminarlederens konklusjon. Men videre, videre:

"Foredragsholderen T. Wigen, dosent i religionsfilosofi ved MF, og magister i filosofi T. Frost sluttet seg foirtolkende ti Wyllers åpne system. Den første tok særlig for seg "Gjerningsordene", de ideladede, bevegede ord, kontra begrepene.

Spenningen sted merkbart da han streift læren om englene (som også teologien har forstøtt). Han reiste hypotesen om at de gud-hengivene engler og demoner kanskje var i en universell åndskamp seg i mellom, med gjerningsordene, menneskenes erkjennelsesstreben, som sverdslag i denne kamp."

Dette er stort. Utan tvil utviser Wigen her stor dristighet. Ser vi her kanskje kimen til det paradigmeskiftet som vitenskapen så sårt har lengtet etter i snart en menneskealder? Nei, la det være helt klart at dette er noe stort vrøvl, det er den grenseløse idealisme. Det viser hvor galt du kan komme avsted når utgangspunktet er at "i begynnelsen var ordet", og deretter lar tankene løpe fritt i overbevisning om at tanken er den materielle virkelighet overlegen. Et slikt standpunkt er døden for all vitenskap, og vi vil nøye oss med å referere Feuerbachs avvisning av Hegel: "Det er bedre å begynne med ikke-filosofi (dvs. virkeligheten) og ende med filosofi, enn tvert om å begynne med filosofi og ende med ikke-filosofi (dvs. som apologet for den preussiske stat)". Nå vel Wullers metode er også artig:

"Meget av hemmeligheten hos Wuller ligger i at han oppgir denne pretansjonen (om å være vitenskapelig og eksakt) til fordel for hva han har på hjertet. Han har ikke det ideal å ville bevege andre til sitt standpunkt ad logisk vei. Det betyr ikke at han ikke prøver å være klar. Han bare innser en begrensning."

Yes, innsiktfult, ei klok vurdering. Til sist, dere trodde kanskje at vi kunne ta disse gutta på praksis? Praksis er kilden til all filosofi og all filosofis mål, sier Mao. Hvor vil dere hen gutter, kunne vi altså spurt. Men Egeland har allerede svart:

"Ved seminaret avslutning søndag 1. mai endte Wyller sin takketale med en utfordring om at den rette konklusjo på hans henologi nå var -kirkegang!

Den filosofiske dialog overgikk straks i ideologisk-kunsternisk form da Dag Østerberg (ledende ideolog på venstre siden efter disse ord fortrakk hvor han fra piano lot "Internasjonale" tone ut over den stille morgen.

Og så sluttet han seg til dem som gikk til gudstjeneste i hverdige Hvaler kirke fra 100 tallet."

"Hvilken pang-avslutning, og ikke noen tvil om at Østerberg handlet helt korrekt. Vi vet vel alle om hvor drepende ferdigspikra oppfatninger virker på enhver dialog. Nå gjenstår bare at vi slutter oss til Egelands karakteristikk av Wullers filosofiske innsats som "høyrebølsens subline gave."

Hvis noe vil innvende at vi har framført en vulgær kritikk av Wullers filosofi og Egelands referat, vil vi svare - vulgær idealisme fortjener vulgær kritikk. Vi husker popsangeren Elton John som blei utspurt om sin homoseksualitet: Han forkalrte at han hadde et liberalt syn på seksualitet, men at han dog trakk ei grense ved geiter. Med referanse til Elton John vil vi slå fast at vi kan diskutere mye rart, men at vi trekker ei grense ved engler.

For våre lesere med sans for kaos og absurditeter gjengir vi under utdrag av Woody Allans satire over den tyske idealistiske filosofen Heidegger: "Remembering Needelman" Fra boka "Side effects."

Av WOODY ALLEN

Needelmann

Jeg minnes

Som sedvanlig var Needelman i gang med flere arbeider da han døde. Han vari ferd med å skape en etikk, basert på sin tese om at "God og rettskaffen atferd ikke bare er mer moralsk, men også kan utføres over telefon". Han var halvveis gjennom en studie i semantikk, hvor han viste at setningsstruktur er medfødt, men at det er helt nødvendig å benytte en hvinende tonefall. Til sist, enda en bok om Holocaust, denne med utelatelser. Needelman hadde alltid vært besatt av det ondes problem, og han argumenterte svært overbevisende for at virekelig ondskap bare var mulig dersom synderen het Sortemannen eller Gamle-Erik. Hans egen flirt med Nasjonal Sosialsimen skapte skandale i akademiske sirkler. Dog selv ikke etter å ha prøvd alt fr turn til dansetimer, klarte han noensinne å mestre hanemarsjen.

Nazismen var for han utelukkende EN reaksjon mot akademisk filosofi. En posisjon han alltid forsøkte å gi uttrykk for overfor venner, hvorpå han ville gripe etter ansiktene deres med påtatt opphisselse, og utbryte: "Aha, der tok jeg deg". I utgangspunktet er det lett å kritisere Needelmans standpunkt til Hitler, men man må ta med i betraktningen hans egne filosofiske skrifter. Hn hadde avist samtidig ontologi, og insisterte på at mennesket eksisterte for uendeligheten, dog uten særlig mange frihetsgrader. Han skilte mellom eksistens og Eksistens, og var klar over at en av dem var å foretrekke, men husket aldri hvem. For Needelman besto menneskets frihet i å erkjenne livets absurditet. "Gud er stillhet"; pleide han å si, "Hvis vi bare kunne få mennesket til å holde kjæft:"

Autentisk Væren, ressonerte Needelman, kunne bare oppnås i weekender, og selv da krevdes det at man fikk lånt bil. Ifølge Needelman var mennesket ikke en "ting" atskilt fra natur, men var involvert "i natur", og kunne derfor ikke betrakte sin egen eksistens uten først å late som han var indifferent, for så å springe til andre enden av rommet håp om å få et glimt av seg selv.

Hans uttrykk for livsprossessen var angst - Zeit, som løselig oversatt betydde noe sånn som angst tiden. Mennesket er en skapning som er dømt til å eksistere "i tid", men det er der man finner virkelig action. Etter mye refleksjon blei Neddelaman overbevist av sin egen intellektuelle integritet om at han ikke eksisterte, hans venner eksisterte ikke, og det eneste som var virkelig var hans gjeld til banken på 6 mill. mark. Av denne grunn blei han tiltrukket av NasjonalSosialistenes maktfilosofi, eller som han selv uttrykte det: "Jeg har den

slags øyne som tenner på brune skjorter." Etter at et ble klart at Nazsjonal-Sosialismen var nettopp den slags pest som Needelman var mot, flykta han imidlertid fra Berlin. Forkledd som en busk og ved å bevege seg sidelengs med tre raske skritt av gangen, klarte han å krysse grensa uten å bli oppdaget.

Overat hvor Needelman n reiste i Europa traff han studenter og intellektuelle som, slått av hans rykte, ivret etter å hjelpe han. Mens han var på flukt fikk han også tid til å publisere "TID, ESSENS OG VIRKELIGHET, EN SYSTEMATISK RE-EVALUERING AV INTET", og også sin nydelige lettere drøfting "DE BESTE STEDER Å SPISE MENS DU ER I DEKNING".

Cahm Weizman og Martin Buber samlet penger og støtteunderskrifter slik at han skulle kunne emigrere til USA, men på den tiden var det ignen ledige plasser på det hotellet der han ønsket å bo. Seinere, da tyske tropper bare sto minutter fra gjemmestedet i Praha, valgte han allikevel å reise til Amerika.

På flyplassen oppsto det en scene da det viste seg at bagsjen han sveide for mye. Albert Einstein, som skulle med det flyet, forklarte at om han bare fjernetskolestene fra skoene så kunne han få med seg alt sammen. De to korresponderte ofte etter dette, og en gang skrev Einstein til han: "Ditt arbeid har mye til feles med mitt eget, selv om jeg fremdeles ikke er helt klar over hva du driver med."

Da Needelman endelig var kommet til Amerika, var han sjelden ute av offentlige kontroverser. Han publiserte den berømte "IKKE-EKSISTENS, HVA KAN GJØRES NÅR DET PLUTSELIG SLÅR DEG", og også det klassiske arbeidet om språkfilosofi "SEMANTISKE FORMER FOR IKKE-ESSENSIELT VIRKE", som seinere forøvrig blei gjort til suksessfilm "De fløy om natten".

Typisk nok blei han bedt om å trekke seg tilbake fra Harvard pga sin leflin med Kommunistpartiet. Han følte at bare i et system uten økonomisk ulikhet kunne det virkelig være frihet, og han som modell-samfunn: ei maurtue. Han kunne studere maur i timesvis, og kunne mumle tankefullt: "De er virkelig harmoniske, hvis bre damene dems hadde vært penere, hadde de hatt det helt topp".

Da Needelman blei innkalt til "Kommiteen for uamerikansk aktivitet", oppga han navn, og rettferdiggjorde det overfor venner med å sitere fra sin politiske filosofi: "Politiske handlinger har ingen moralske konsekvenser, men eksisterer utenfor området for San Væren".

«Tyronic dialogue» av Wyndham Lewis

Støtt motstandskampen i

Afghanistan

Afghanistankomiteen:
Postgiro 15 16 15 00

